

Kasvua ja hyvinvointia maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikalla

Yleiskuva ja kehittäminen

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Sisällysluettelo

1. [Maahanmuuton yleiskuva](#)
2. [Suomi tarvitsee työvoiman maahanmuuttoa](#)
3. [Maahanmuuttajat työmarkkinoilla heterogeeninen ryhmä](#)
4. [Lapset ja nuoret avainasemassa- edistetään perheiden kotoutumista](#)
5. [Hyvät väestösuhteet ja osallisuus luovat vakautta ja hyvinvointia](#)
6. [Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset](#)

Esityksen tausta ja tavoite

- Esityksen tavoitteena on antaa yleiskuva tilastoihin ja tutkimuksiin perustuen yleiskuva Suomeen suuntautuvasta maahanmuutosta ja kotouttamisesta
- Kun puhutaan maahanmuutosta, on hyvä muistaa, että maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen ryhmä:
 - Eri ryhmien sisällä on eroja, esim. maahantulon syy, maassa-oloaika, kansalaisuus, ikä.
 - Ihmisten tilanteet myös muuttuvat: maahanmuuttajan maassaololle tulee uusia perusteita, kun elämäntilanne muuttuu.
- Kun puhutaan kotoutumisesta, voidaan tarkoittaa:
 - kotoutumislaisissa määritellyä määräaikaista (yleensä 3 vuoden) prosessia, jonka aikana maahanmuuttaja on oikeutettu osallistumaan ja osallistuu erilaisiin kotoutumis-toimenpiteisiin tai
 - yleistä suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumista, joka on pitkäaikainen ja ylisukupolvinenkin prosessi.

Kenestä puhumme, kun puhumme maahanmuuttajista?

- **Maahanmuuttajalle ei ole vakiintunutta määritelmää.**

Tilastot saattavat perustua eri kohdejoukkoihin:

- **Ulkomaalaistaustainen**

- Henkilö, jonka molemmat vanhemmat (tai ainoa tiedossa olevan vanhempi) on syntynyt ulkomailla.
- Osa ulkomaalaistaustaisista on syntynyt ulkomailla (maahanmuuttajat) ja osa Suomessa (ns. toinen sukupolvi).
- Ulkomaalaistaustaisen taustamaa on pääsääntöisesti äidin syntymävaltio.

- **Vieraskielinen**

- Henkilö, jonka rekisteröity äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame.
- Osa vieraskielisistä on syntynyt ulkomailla, osa Suomessa.
- Monet vieraskieliset ovat myös suomen- tai ruotsinkielisiä.

- **Ulkomaan kansalainen**

- Henkilö, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta.
- Suomen kansalaisilla voi olla myös jonkin toisen maan kansalaisuus.

- **Ulkomailla syntynyt**

- Suomessa syntyneiden henkilöiden syntymämaa määräytyy äidin vakituisen kotimaan mukaan syntymähetkellä. Ulkomailta muuttavan henkilön syntymämaaksi rekisteröidään henkilön ilmoittama syntymämaa.

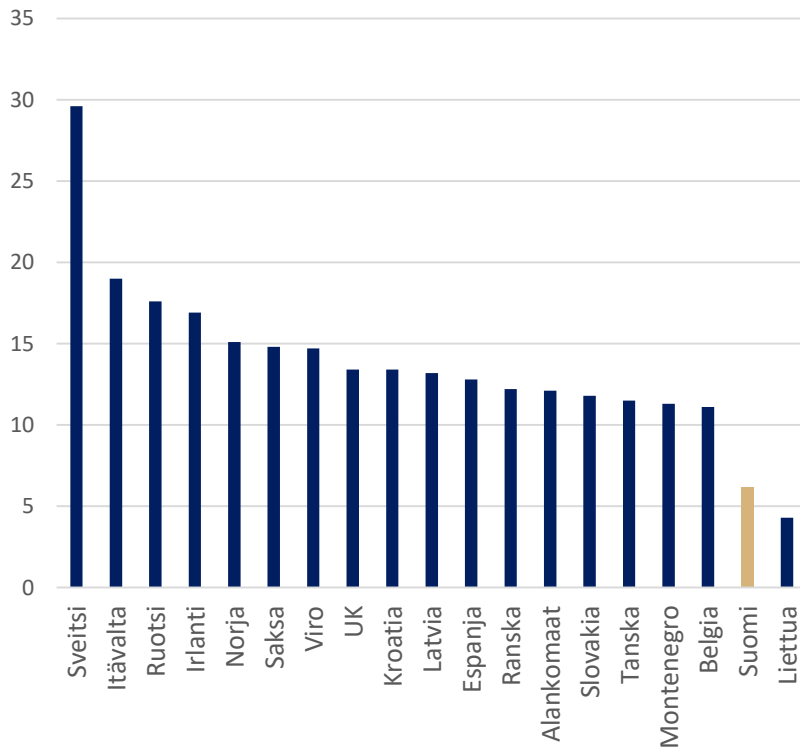

1. Maahanmuuton yleiskuva tilastojen valossa

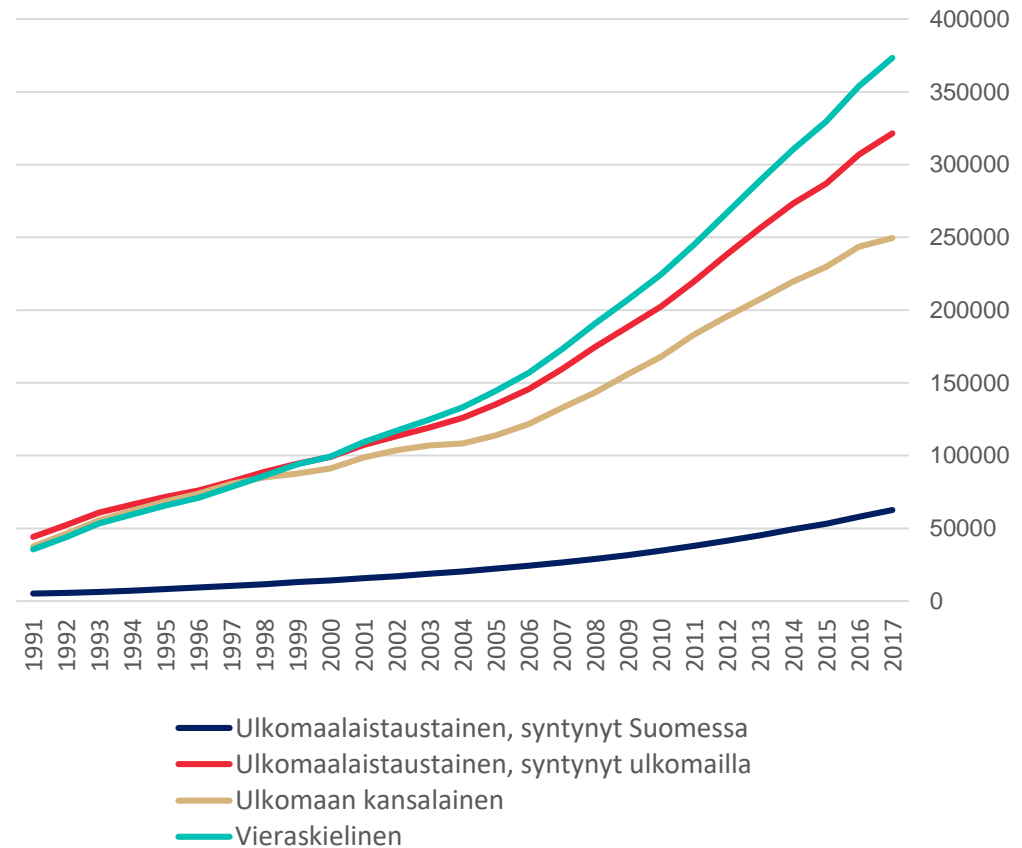
Kansainvälisesti vertailten Suomessa asuu vähän maahanmuuttajia, mutta määrä on kasvussa

Maahanmuuttajien osuus koko väestöstä
2017 (%)

Maahanmuuttajien määrän kehitys Suomessa
1991–2017

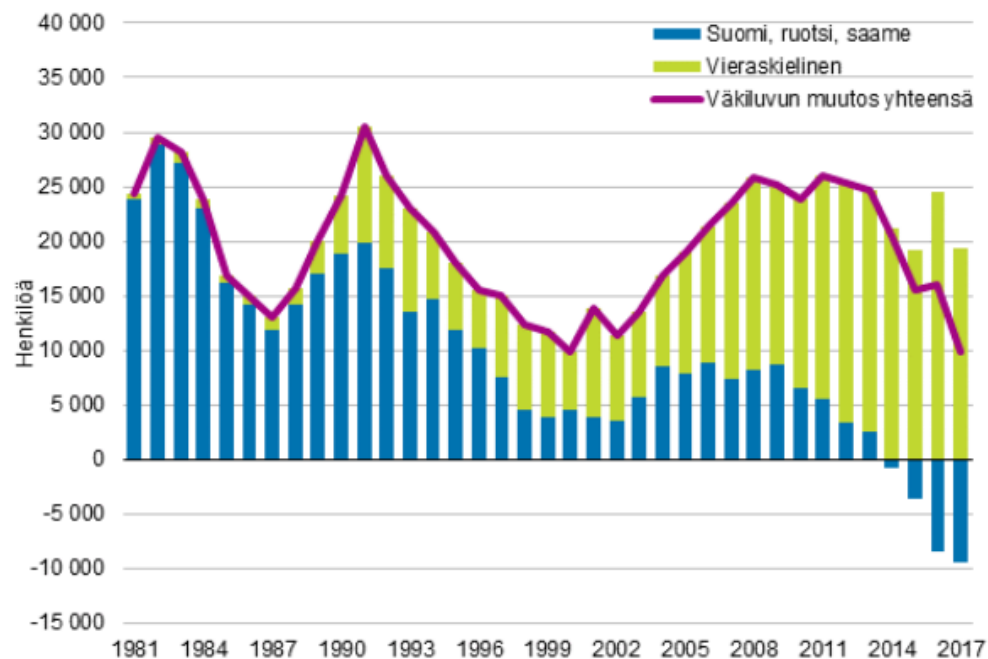
Lähde: YK, Kototietokanta / Tilastokeskus.

Suomen väkiluku kasvaa ainoastaan maahanmuutosta – myös poismuutto on vilkasta

- Vuoden 2017 lopussa Suomessa asui lähes 250 000 ulkomaan kansalaista ja 384 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä.
- Väkiluku pienenee ilman maahanmuuttoa:
Vuonna 2017 väkiluvun kokonaismuutos oli + 9 833, josta kotimaisia kieliä puhuvien osuus oli - 9 499 ja vieraita kieliä puhuvien osuus + 19 322.
- Arviolta 20 % maahanmuuttajista muuttaa pois Suomesta viiden vuoden jälkeen.

Väkiluvun muutos äidinkielen mukaan 1981–2017

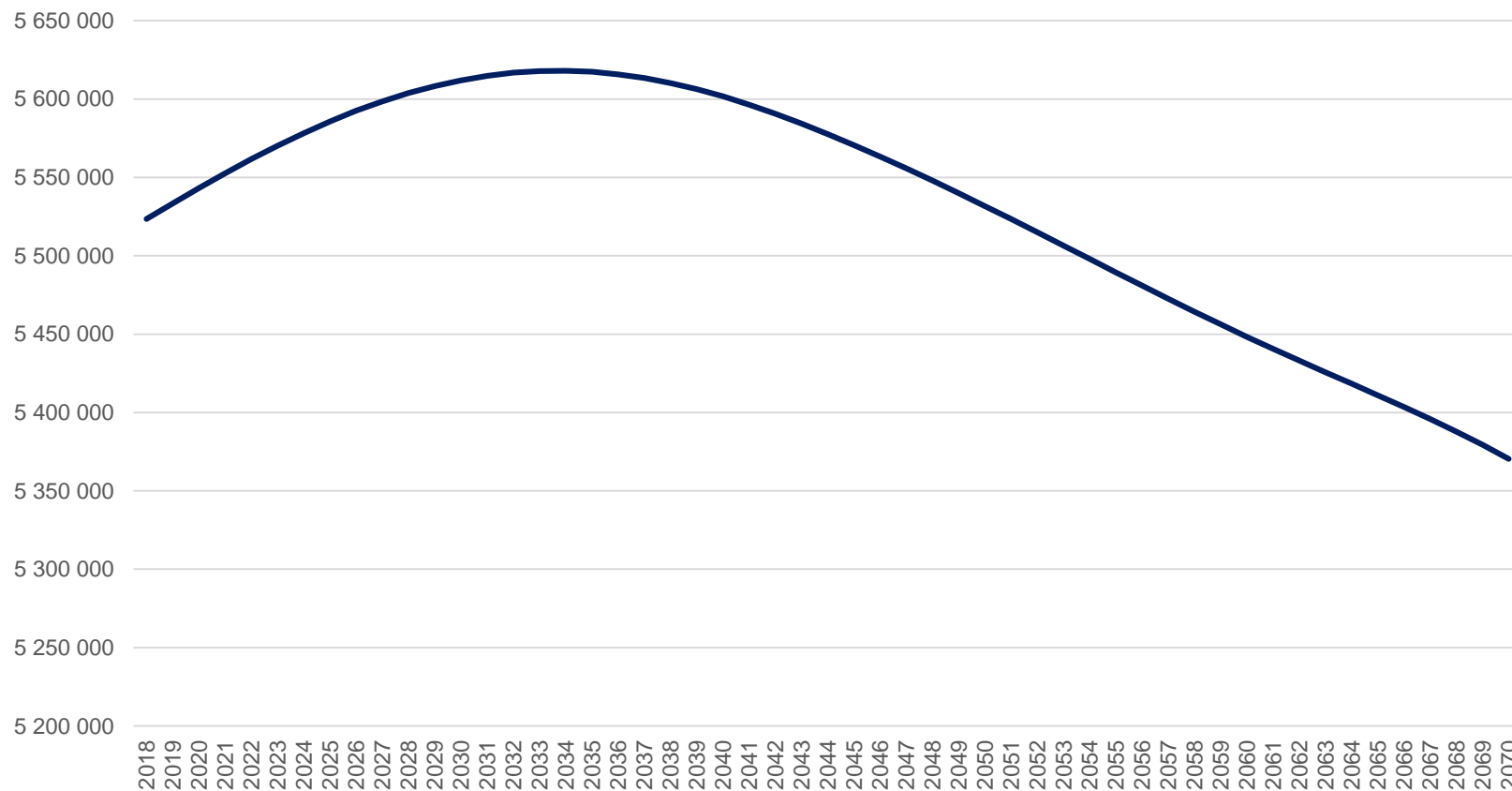

Lähde: VATT 2014, Tilastokeskus.

Suomen väestönkasvun ennustetaan loppuvan vuonna 2035

Väestöennuste 2018-2070

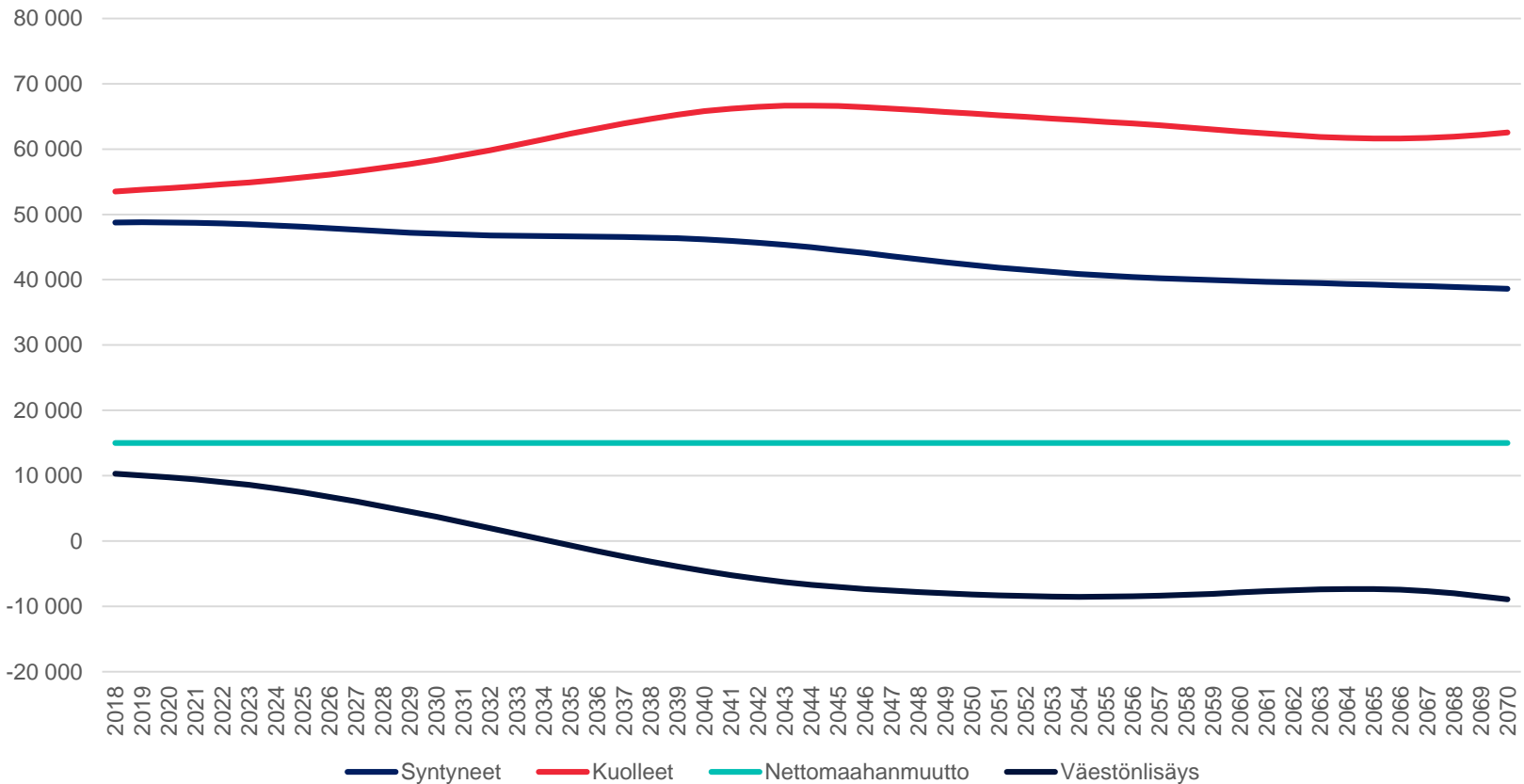

Lähde: Tilastokeskus.

Nettomaahanmuuton nykytaso ei ole riittävä väestönkasvun ylläpitämiseksi

Väestöennuste 2018-2070

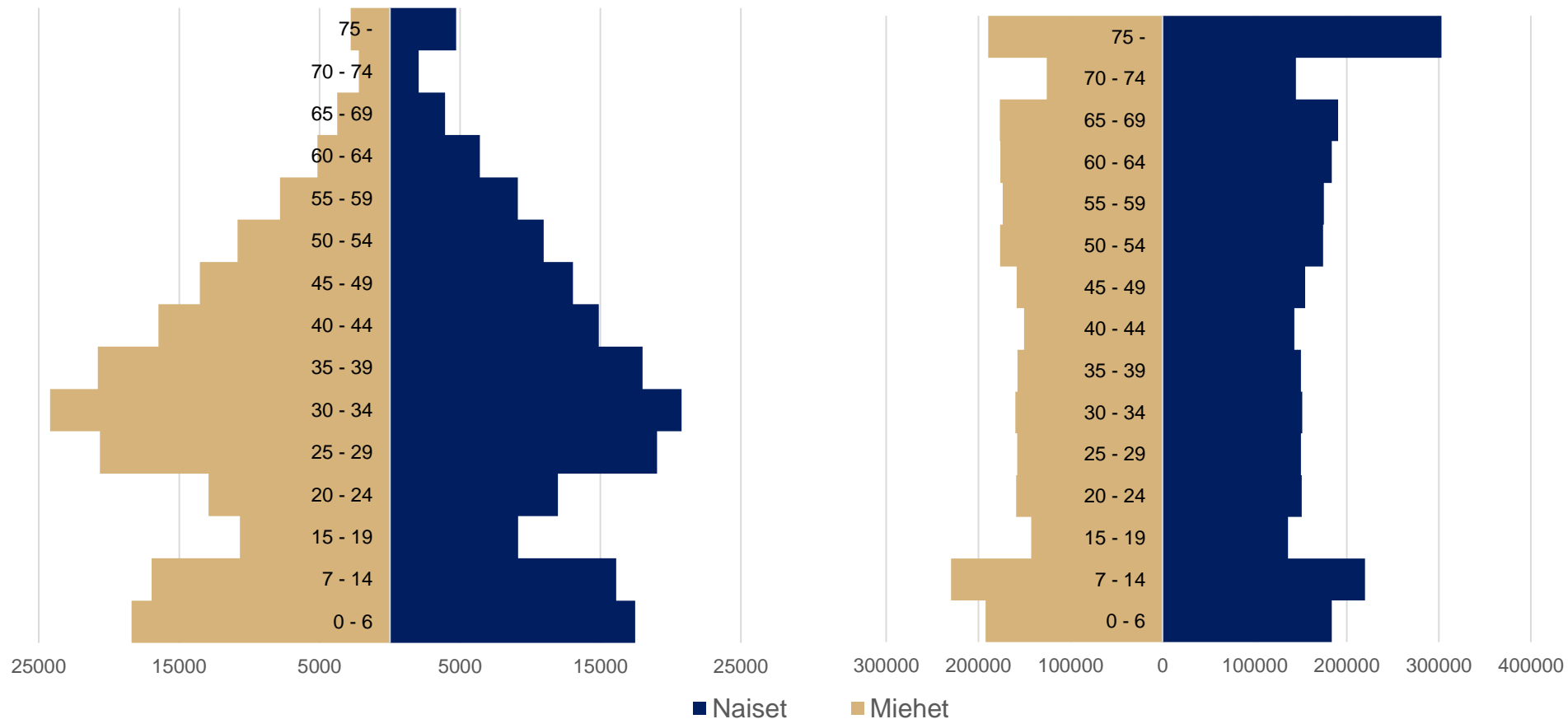
Lähde: Tilastokeskus.

Suomessa maahanmuuttajat ovat nuoria ja työikäisiä

- Maahanmuuttajista on kantaväestöä selvästi suurempi osa 20–49-vuotiaita.
- Maahanmuuttajia voidaan hyödyntää työvoimana oikein kohdennetulla kotoutumis-, työllisyys-, koulutus- ja sosiaalipolitiikalla.

Ulkomaalaistaustaisen (vas.) ja suomalaistaustaisen (oik.) väestön ikärakenne 2016

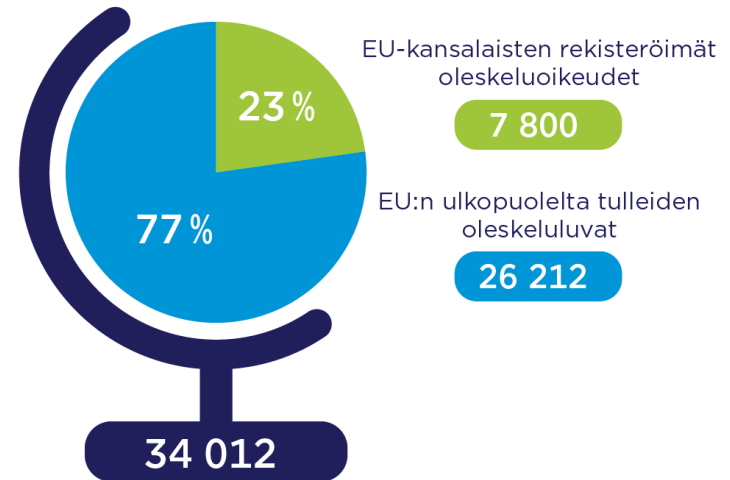
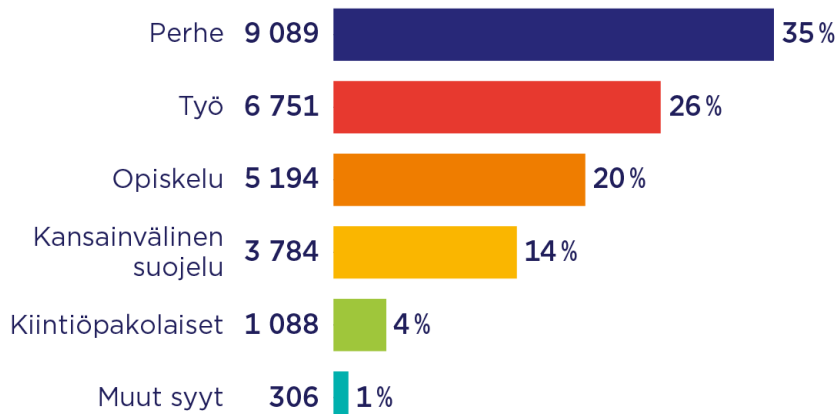

Lähde: Kototietokanta / Tilastokeskus.

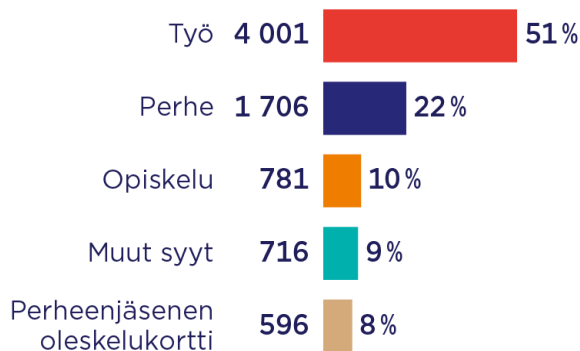
Suomeen muutetaan eniten perheen, työn ja opiskelun takia; myös pakolaisina

EU:n ulkopuolelta tulleiden ensimmäinen oleskelulupa Suomeen

EU-kansalaisten rekisteröinnit

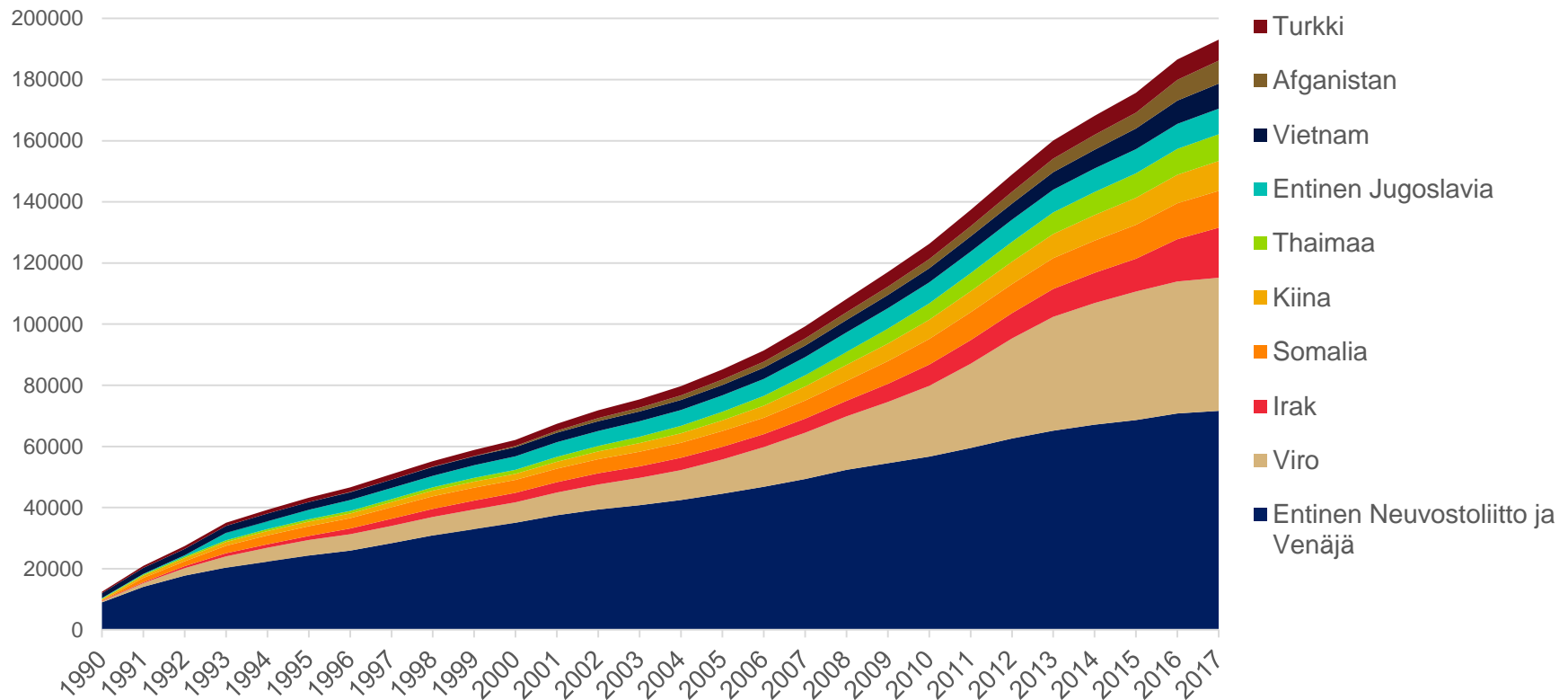
Vuonna 2017 kansainvälisen suojelun perusteella myönnettyjen oleskelulupien määrässä näkyy vielä vuoden 2015 poikkeuksellisen suuri turvapaikanhakijoiden määrä.

Lähde: Migri.

Suomeen muutetaan selvästi eniten lähialueilta

Ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset (10 suurinta ryhmää)

- Yli puolet Suomeen suuntautuvasta muutosta tulee Venäjältä ja Viirosta.

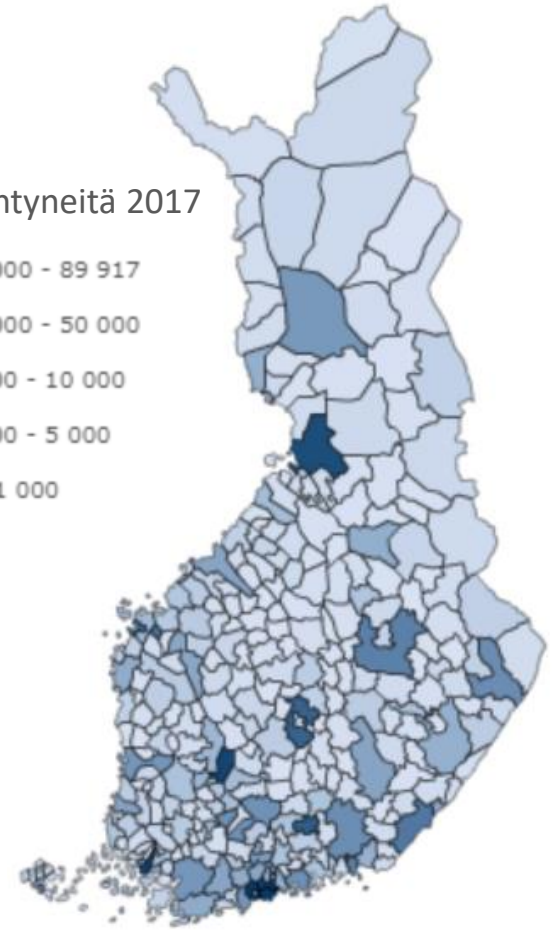
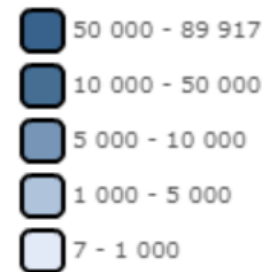
Lähde: Tilastokeskus.

Sekä maahanmuuttajat että kantaväestö muuttavat kasvukeskuksiin

- Ulkomailla syntyneistä noin 67 % asuu Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan maakunnissa. Ulkomailla syntyneistä 52% asuu Uudellamaalla.
- Pääkaupunkiseudulla asuu 165 000 ulkomailla syntynyttä henkilöä.
 - Vuonna 2030 Helsingin seudulla asuu kaupungin väestöennusteen mukaan n. 350 000 vieraskielistä.
 - Maahanmuutolla on merkitystä myös pienempien kuntien väestöpohjalle ja elinvoimalle.

Ulkomailla syntyneitä 2017

Lähde: Tilastokeskus.

Kunnat suhtautuvat myönteisesti pakolaisten vastaanottoon: taustalla satsaukset rakenteiden ja osaamisen kehittämiseen

- Pakolaisten vastaanottoverkosto kaksinkertaistui vuoden 2015 jälkeen ja on pysynyt laajana.
 - Pakolaisten vastaanottosopimus on edelleen noin 200 kunnalla.
 - Turvapaikanhaun vähenemisen alle vuotta 2015 edeltäneelle tasolle myötä kuntapaikoista on ylitarjontaa melkein kaikilla ELY-keskusalueilla.
 - Kaikkiin kiintiöpakolaisten vastaanottoa toivoviin kuntiin ei riitä esimerkiksi koulutuksen järjestämisen kannalta riittävän suurta ryhmää kiintiöpakolaisia.
 - Kuntapaikkojen sijainti, prosessin kulku ja luvansaaneiden toiveet eivät kohtaa. Siksi turvapaikanhakijoille kohdennettuja kuntapaikkoja jää myös käyttämättä.
 - Vastaanottokeskuksista muutetaan kuntiin paljon itsenäisesti tai vastaanottokeskuksen avustamana, jolloin muutto usein kohdistuu kasvukeskuksiin eikä kuntapaikkaa tarjoaviin, usein pienempiin kuntiin.
- Kuntaan saapuvien pakolaisten määrän pienentyminen pakottaa osan kunnista purkamaan rakenteita. Tämä voi johtaa osaamisen häviämiseen ja pidemmällä aikavälillä hankaloittaa pakolaisten vastaanottoa.

Lähde: TEM:n kuntapaikkaseuranta ja Maahanmuuttovirastosta saadut kuntiinsijoittumistiedot.

Alueellinen segregaatio on Suomessa vielä maltillista, mutta vahvistunut suurimmissa kaupungeissa

- Asuinalueiden eriytyminen on yhteydessä tulotason.
 - Maahanmuuttajat ovat keskimäärin pienituloisempia kuin kantaväestö, joten asuminen eriytyy tulotason ohella myös etnisesti. Etnisen eriytymisen tausta on kuitenkin tulotaso moninaisempi.
 - Maahanmuuttajat asettuvat usein asumaan alueille, joilla on edullisia vuokra-asuntoja. Omistusasumisen osuus kasvaa kuitenkin maassa-asumisajan myötä.
- Lapsiperheillä asumisen etnistä eriytymistä on enemmän, kuin muilla maahanmuuttajaryhmillä.
 - Tämä näkyy mm. kouluissa. Esim. 11 %:ssa Helsingin suomenkielisistä peruskouluissa oppilaista vähintään 40 % vieraskielisiä.
- Asuinalueiden etninen eriytyminen on Suomessa vielä vähäistä muihin Pohjoismaihin verrattuna. Eriytymiskeskitys on kuitenkin vahvistunut suurimmilla kaupunkiseuduilla.
 - Helsingissä alueellinen eriytyminen on vähäisempää kuin muissa pohjoismaisissa pääkaupungeissa. Suomalais- ja ulkomaalaissyntyisten alueellinen eriytyminen on kuitenkin Turussa voimakkaampaa kuin esim. Tampereella ja Helsingissä.
 - Osin muita pohjoismaita pienempi eriytymiskehitys johtuu maahanmuuttajien vähäisestä määrästä, osin aktiivisesta kaupunki- ja asuntopolitiikasta.

Lähde: Saikkonen ym. 2018.

Miten eteenpäin?

- **Globaali muuttoliikkeen kasvu on yksi aikamme megatrendeistä ja monimuotoistaa myös Suomea**
 - Suomeen muutetaan hyvin eri syistä: vahvistettava eri maahanmuuttajaryhmien osallisuutta työelämässä, koulutuksessa ja muilla yhteiskunnan aloilla sekä osaamisen hyödyntämistä kasvun tekijänä.
 - Kotouttamiseen kannattaa panostaa, sillä mm. Sarvimäen ja Hämäläisen (2016) tutkimuksen mukaan ansiotaso kasvoi ja sosiaaliturvaetuuksien tarve väheni selvästi ensimmäisen kotoutumislain voimaantulon jälkeen.
- **Suomen työikäisten määrä vähenee ja väestönlisäys tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta**
 - Ilman riittävää työvoiman maahanmuuttoa työvoiman tarjonta ja pitemmällä aikavälillä työllisyys laskevat. Tällä on vaikutus kestävyysvajeeseen.
 - Maassa jo olevat maahanmuuttajat ovat nuoria ja työikäisiä: työllisyyden parantaminen on oleellista, erityisesti pakolaistaustaisten ja maahanmuuttajanuorten ja -naisten osalta.

Miten eteenpäin?

- **Maahanmuuttajat keskittyvät kasvukeskuksiin**
 - Eriytymisen ehkäiseminen on tärkeää erityisesti lasten ja nuorten kannalta, sillä lapsuuden asuinalue vaikuttaa tutkimusten mukaan tulevaisuuden valintoihin.
 - Oleellista on panostaminen
 - palveluiden saatavuuteen ja monipuolisuuteen
 - mahdolliseen positiiviseen erityiskohteluun eriytymiskehityksessä pisimmällä olevilla alueilla, erityisesti kouluissa (hyviä tuloksia saatu)
 - kaupunkisuunnitteluun ja asuntopolitiikkaan, joissa on keskeistä suunnitella asuinalueille eri kokoisia vuokra-, asumisoikeus- ja omistusasuntoja ja hyvät liikenneyhteydet
 - eri väestöryhmien vuoropuheluun, järjestöjen tukeen ja osallisuuden eri muotoihin arjessa.

2. Suomi tarvitsee työvoiman maahanmuuttoa

EU:n ulkopuolelta muuttavien työperusteisten maahanmuuttajien määrä on kasvussa

Tausta: Ulkomaisen työvoiman tarpeeseen vaikuttavat yritysten välittömät rekryointitarpeet ja työikäisen väestön määrä sekä talouden ja työmarkkinoiden yleinen kehitys.

- Vuonna 2017 Suomeen muutti työn perusteella lähes 11 000 henkilöä.
- Vuonna 2018 työperusteisesti muuttavien trendi on kääntynyt kasvuun muutaman vuoden laskun jälkeen; kokonaismäärä noin 12 000 henkilöä.
- Kolmansista maista muuttavien trendi on kasvava, EU-kansalaisten laskeva.
 - Kolmansien maiden kansalaisille myönnettiin vuonna 2017 n. 7 000 ensimmäistä oleskelulupaa työn perusteella (suurimmat kansalaisuudet Ukraina, Intia, Venäjä, Kiina ja Yhdysvallat).
 - Työn perusteella oleskelun rekisteröi 4000 EU-kansalaista (Viron kansalaisia 1 300).
 - Yli puolet kolmansien maiden kansalaisista tuli suorittavan tason töihin, erityisasiantuntijoita oli noin viidennes (erityisasiantuntijat pääosin Intiasta).
- Ilman erikseen kohdennettuja rekryointitoimia Suomeen saapuva ulkomainen työvoima tulee todennäköisesti jatkossakin yllä mainituilta alueilta.

Lähde: Migri.

Työperusteinen maahanmuutto vastaa yritysten rekryointitarpeeseen

- Yritysten ulkomaisen työvoiman rekryointitarpeeseen vaikuttavat erityisesti suhdanteet ja osaavan työvoiman saatavuus Suomessa.
- Tällä hetkellä useilla alueilla ja toimialoilla on pulaa työntekijöistä. Arviot työvoiman maahanmuuton tarpeesta liikkuvat noin 20 000 henkilössä vuositasolla riippuen ennen kaikkea kotimaisen työvoiman saatavuudesta.
 - Lounaisrannikon positiivisen rakennemuutoksen alueella vaje on 30 000 henkeä.
 - Pk-yrityksistä lähes viidennes kokee työvoiman saatavuuden pahimmaksi työllistämisen esteeksi.
 - Mm. Teknologiateollisuus ry:n mukaan tarve on yli 50 000 uutta osaajaa vuoteen 2021 mennessä.
 - Vertailuksi Ruotsissa työvoimaviranomaiset ovat arvioineet tulevien vuosien työvoiman maahanmuuton tarpeen olevan yli 50 000 henkilöä/vuosi.
- Osaavan työvoiman saatavuuden epävarmuus vaikuttaa negatiivisesti yritysten toimintaedellytyksiin ja laajemmin talouden kehitykseen.
 - Useat yritykset ja alueet (ELY-keskusten katsaukset) ilmoittavat pulan osaavasta työvoimasta kasvun esteeksi.
 - Yritykset saattavat siirtää toimintojaan muihin maihin, paikata osaavan työvoiman puutetta ulkomaisilla alihankkijoilla tai jättäytyä kokonaan kasvun tavoittelusta.

Lähde: Teknologiateollisuus 2018,
Pk-yritysbarometri 2018, TEM 2017.

Työperusteinen maahanmuutto vahvistaa taloudellista huoltosuhdetta ja tukee työllisyysasteen nostotavoitetta

- **Ulkomaisen työvoiman tarve kasvaa väestön ikääntymisen seurauksena.**
 - Työikäinen (15–64-v.) väestö vähenee Suomessa noin 40 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä.
 - Työvoiman tarjonnan lasku vaikuttaa pitkällä aikavälillä työllisyyteen ja siten myös julkisen talouden kestävyysasteeseen. Pahimmillaan tämä aiheuttaa Suomen talouskasvun hidastumista tai pysähtymistä.
- **Nettomaahanmuutto tasoittaa väestörakenteen vinoumaa, mutta julkisen talouden kestävyysvajeen oikaisu vaatii työperusteisen maahanmuuton kasvattamista.**
 - Hyvinvointivaltion ylläpitoon vaaditaan nykyistä enemmän työllisiä.
 - Pitkällä aikajänteellä myös uusien maahanmuuttajien jälkeläisten siirtyminen työllisiksi korjaa vinoumaa.
- **75 % työllisyysasteen saavuttaminen edellyttää noin 150 000 hengen lisäystä työllisiin. Tämä edellyttää paitsi**
 - työttömien määrän, etenkin rakenteellisen työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden erittäin voimakasta alenemista,
 - työvoiman ulkopuolisen väestön merkittävää siirtymää työvoimaan,
 - työvoiman nykyistä parempaa osaamista,
 - yritysten työvoimatarvetta ja työmarkkinoiden toimivuutta,**myös riittävää osaavan ulkomaisen työvoiman maahanmuuttoa riippuen em. kehityksestä.**

Lähde: TEM:n TK: tilastoihin perustuvat laskelmat.

Työperusteinen maahanmuutto lisää talouden dynaamisuutta

- Ulkomainen työvoima vaikuttaa positiivisesti julkiseen talouteen:
 - Uudet maahanmuuttajat kuluttavat ja kasvattavat kysyntää:
Mitä pysyvämmäksi maahanmuuttaja ajattelee muuton, sitä sitoutuneempi hän on työnantajaansa ja tulevaisuuteensa kohdemaassa. Tällöin hän myös kuluttaa ansaitsemansa tulot kohdemaan markkinoilla.
 - Maahanmuuttajat kasvattavat myös tarjontaa ja synnyttävät uusia työpaikkoja:
E erityisesti palvelusektorille syntyy uusia työpaikkoja maahanmuuton kasvaessa.
 - Maahanmuuttajat perustavat uusia yrityksiä ja tuovat uusia tuotteita, palveluita ja innovaatioita kohdemaan markkinoille.
 - Yritysten kansainvälistyminen sekä eritaustaisten ihmisten verkostoituminen kasvattavat innovaatioiden määrää sekä kansainvälistä liiketoimintaa.
- Tutkimustiedon mukaan ulkomaisen työvoiman vaikutukset kohdemaan työmarkkinoilla jo olevien työllisyyteen tai palkkoihin ovat vähäiset. Suomea koskevaa tutkimustietoa ei juurikaan ole, ja kansainvälisten tutkimusten soveltaminen Suomen tilanteeseen ei ole mutkatonta.

Lähde: OECD 2013, OECD 2018,
Hong & McLaren 2016, Olney 2015.

Yritykset tarvitsevat myös kansainvälisiä erityisosajia

- Kansainvälisistä osajista käydään kasvavaa globaalia kilpailua
 - Investoinnit seuraavat osajia: osajien monipuolinen saatavuus on merkittävä syy investoida alueelle.
 - Kansainväliset osajat lisäävät yritysten mahdollisuuksia kasvuun ja kansainvälistymiseen sekä uusien kohdemarkkinoiden avaamiseen, samoin kuin kauppaa kohde- ja lähtömaan välillä ja innovaatiotoiminnan dynaamisuutta.
- Suomi ei menesty kilpailussa tällä hetkellä ja menettää kansainvälisiä investointeja, tänne jo tulleita osajia ja kotimaisia huippuja sekä ulkomaisia merkittäviä virastoja ja tutkimuslaitoksia, sillä työmarkkinat, korkeakoulut ja innovaatiotoiminta eivät ole riittävän kansainväliset houkuttelemaan kv. osajia.
- Suomi kohtaa aivovuotoa: korkeasti koulutettujen työntekijöiden (ml kotimaiset henkilöt) maastamuuttoaste on huomattavasti korkeampi kuin yhtä pätevien ihmisten virta Suomeen.
- Suomessa jo olevat kansainväliset osajat (kuten valmistuvat ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat) ovat alihyödynnetty potentiaali yritysten kasvussa ja kansainvälistymisessä.
 - Vuonna 2016 vuosi valmistumisen jälkeen korkeakoulusta valmistuneista 42 % oli työllisiä, poismuutto vilkasta.
- Työpaikan ja yrityksen houkuttelevuuden lisäksi myös maahantuloprosessilla, elinympäristöllä, yhteiskunnan ja työmarkkinoiden vastaanottavuudella (myös puolisolle) sekä palveluiden ja koulujen englanninkielisyydellä on ratkaiseva merkitys.

Lähde: [Mitaritonna ym. 2017](#), [Global Talent Competitiveness Index 2018](#), [Zafar, Siirtolaisuusinstituutti 2018](#), [Opetushallitus, Fakta Express 5A/2018](#), [Uutta osaamista / OPH, 2016](#).

Mitä tällä hallituskaudella on tehty?

- Kansainväliset osaajat ovat pysyvä kohderyhmä maakuvatyössä, globaalissa markkinointiviestinnässä ja Team Finland -työssä, osana mm. materiaalintuotannossa, vienninedistämismatkoilla ja Team Finland Knowledge -koordinaattoreiden työssä.
- Business Finland on ottanut vastuun asiakasrajapinnassa tehtävän kv. osaajatyön koordinoinnista valtakunnallisesti.
 - [Workinfinland.fi](https://www.workinfinland.fi)-verkkosivusto avattu.
 - Toimialakohtaiset #Finlandworks-houkutteluohjelmat yhdessä kaupunkien kanssa.
 - Startup-oleskelulupa ja Startup Kit -palvelupaketti tukevat startupien sijoittumista Suomeen.
 - Yrityksiä tuetaan kv. rekrytoinnissa neuvonnan ja rahoituskannustimien avulla.
- Työntekijöiden oleskelulupaprosessin nopeuttaminen käynnissä.
- Alueellista kansainvälisiin osaajiin liittyvää työtä koordinoivien Talent Hub -palveluiden valmistelu suurimpiin kaupunkeihin käynnistetty.
- Osana Talent Hubien kehittämistä vahvistetaan kv. osaajien ja yritysten kohtaamista mm. mentorointi- ja puoliso-ohjelmien, mätsäyksen ja kohdennettujen työvoimakoulutuspiilottien avulla.
- International House Helsinki -palvelu avattu: tuo olennaisimmat työvoiman maahanmuuton alkuvaiheen viranomaispalvelut saman katon alle.
- Kaupungit ryhtyneet lisäämään englanninkielisiä koulu- ja päiväkotipaikkoja. Englanninkielinen ylioppilastutkinto valmisteilla.
- Kansainvälisten osaajien palkkaamisen hyötyjä tuotu esiin Menestyvä monikulttuurinen yritys -kampanjalla yhteistyössä kauppakamarien kanssa.

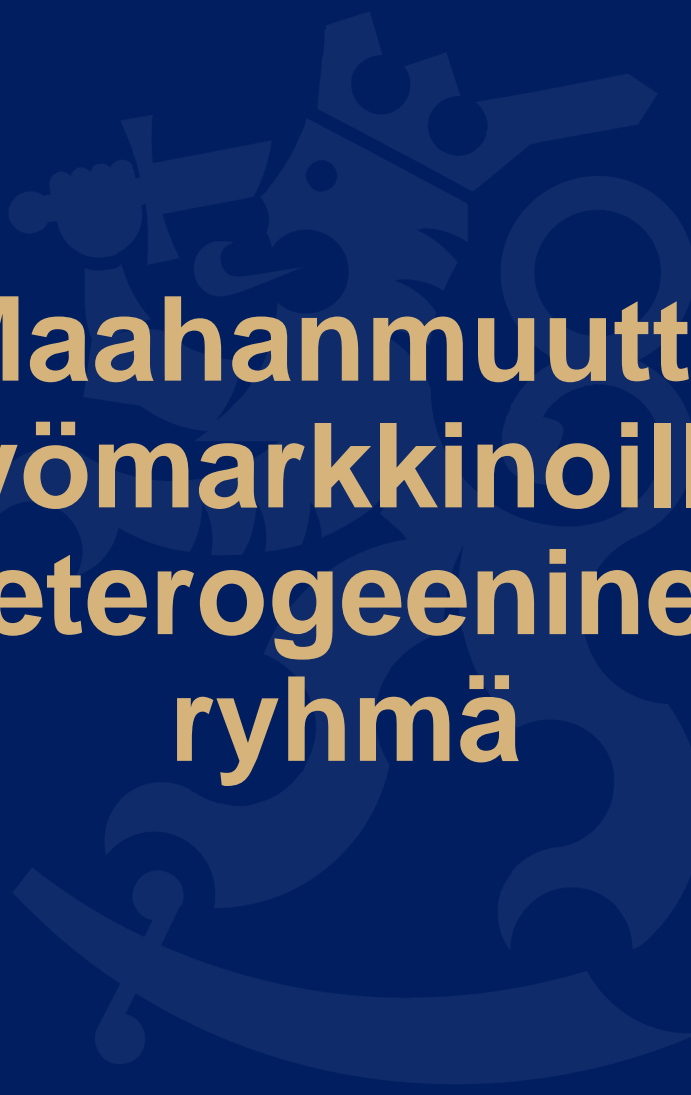
Miten eteenpäin?

- 1) Suomi tarvitsee työvoiman maahanmuuttoa vastatakseen sekä yritysten työvoimatarpeisiin että taloudellisen huoltosuhteen ja kestävyysvajeen haasteisiin.
- 2) Suomi tarvitsee kansainvälisiä erityisosaajia edistämään innovaatiotoiminnan vahvistumista ja kansainvälisyyttä, yritysten kasvua ja kansainvälistymistä, uusien markkinoiden avaamista ja kv. investointien houkuttelua.

=> Asetetaan tavoitetaso riittävän korkealle. Ehdotus visioksi: Suomi paras paikka osaajille.

- Päästäkseen tavoitteeseen Suomi tarvitsee hallinnonrajat ylittävän, kasvua tukevan maahanmuuton strategisen näkemyksen ja toimenpiteet kv. osaajien rekrytoimiseksi, houkuttelemiseksi ja pitämiseksi sekä työvoiman maahanmuuton edistämiseksi.
 - Mukana tulee olla paitsi valtiolliset toimijat myös kunnat, elinkeinoelämä, yliopistot ja muut relevantit tahot.
 - Keskeiset kehittämiskohdat:
 - työntekijöiden, erityisasantuntijoiden, tutkijoiden ja opiskelijoiden maahanmuuton säätelyn keventäminen
 - ulkomaalaisten osaajien aktiivinen rekrytointi ja houkutteleminen
 - palveluinfrastruktuurin parantaminen vastaamaan osaajan ja hänen puolisonsa ja lastensa tarpeisiin
 - työelämän avoimuuden ja monimuotoisuuden kehittäminen

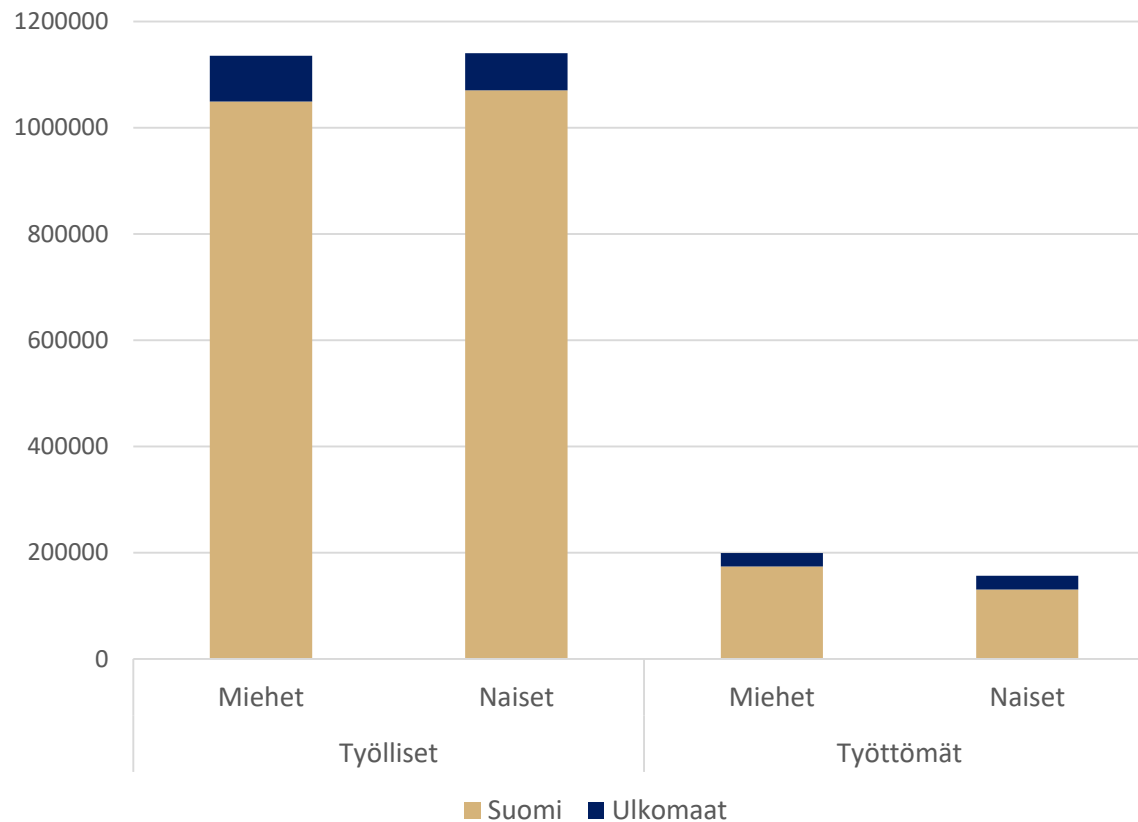

3. Maahanmuuttajat työmarkkinoilla heterogeeninen ryhmä

Määrät eivät ole suuria: kaikista työllisistä ja työttömistä pieni osa ulkomailta syntyneitä

Työlliset ja työttömät syntymämaahan mukaan 2016

Lähde: Kototietokanta / Tilastokeskus.

Maahanmuuttajien työllä kuitenkin alueellista ja toimialakohtaista vaikutusta

- Ulkomailla syntyneet muodostivat vuonna 2016 noin seitsemän prosenttia koko maan 18–64-vuotiaista työllisistä (155 000 ulkomailla syntynyttä työllistä vuonna 2016).
- Maahanmuuttajien työpanos on alueellisesti merkittävä.
 - Maahanmuuttajien merkitys työmarkkinoilla on suuri etenkin Uudellamaalla, jossa suurin osa maahanmuuttajista asuu (84 000 ulkomailla syntynyttä työllistä vuonna 2016 ja kaikista työllisistä 10 % ulkomaalaistaustaisia).
 - Helsingissä kaikista työllisistä ulkomaalaistaustaisia oli noin 12 % (2016).
- Työpanoksen merkitys korostuu erityisesti tietyillä toimialoilla.
 - Helsingissä toimisto- ja laitossiivoojista sekä linja-auton- ja raitiovaunukuljettajista ulkomaalaistaustaisia oli lähes puolet (2015).
 - Ravintolanjohtajista, talonrakentajista, siivoustyön esimiehistä ja pikaruokatyöntekijöistä ulkomaalaistaustaisia oli Helsingissä yli kolmasosa.
- Korreloi myös maahanmuuttajien työllisyystilanteeseen, joka on paras pääkaupunkiseudulla.
 - Maahanmuuttajien työllisyysaste Vantaalla 7 prosenttiyksikköä maan keskiarvoa korkeampi, Espoossa 4 prosenttiyksikköä.

Lähteet: Tilastokeskus, Saukkonen 2016.

Työmarkkina-asema on kantaväestöä selvästi heikompi, mutta paranee ajan myötä

- Maahanmuuttajien työttömyysaste noin kaksinkertainen kanta-väestöön nähden ja työllisyysaste on noin 10–15 prosenttiyksikköä pienempi.
- Työllisyysastetta laskevat työttömyyden ohella:
 - Koulutuksessa olo: moni maahanmuuttaja osallistuu aluksi kotoutumiskoulutukseen ja jatkaa ammatilliseen ja muuhun koulutukseen.
 - Naisten matala työllisyys: miesten työllisyysaste lähes sama kuin kantaväestön, kun otetaan huomioon koulutusaste.
 - Työelämän vastaanottavuus: syrjintä työmarkkinoilla todennettu sokkotutkimuksilla. Myös verkostojen puute ja työnantajien tottumattomuus palkata maahanmuuttajia.
 - Suhdanteet: maahanmuuttajien työllisyys kantaväestöä herkempää suhdannevaihtelulle.
 - Työmarkkina- ja muut rakenteet: rakenteelliset työllistymisen esteet vaikuttavat vahvasti myös maahanmuuttajien työllisyyteen.
- Maassa-asumisaika parantaa työllisyyttä merkittävästi, mutta ei kaikilla ryhmillä.
 - Työllisyysaste alle viisi vuotta Suomessa asuneilla 56 % ja yli kymmenen vuotta asuneilla 69 % (v. 2014).
 - Kaikkien 20–64-vuotiaiden työllisyysaste 64 % (v. 2014).

Lähde: UTH 2014.

Maahanmuuttajien työmarkkina-aseman erityispiirteitä: paljon samaa kuin nuorilla

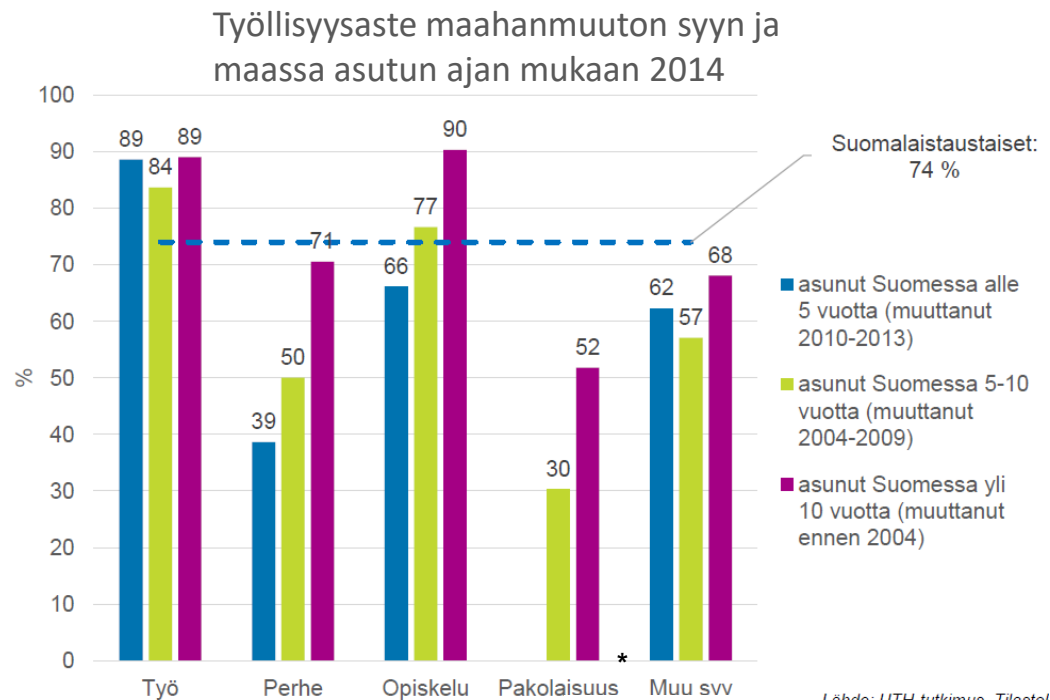
- Määräaikaiset ja osa-aikaiset työsuhteet ovat maahanmuuttajilla yleisiä, samoin epätyypilliset työajat ja vuorotyö.
 - Ammattirakenne selittää osan eroista: ulkomaalaistaustaiset työllistyvät useammin esim. palvelu- ja myyntityöhön.
- Määräaikais- ja osa-aikatyö tyypillisiä erityisesti kolmansista maista tulleilla
 - Osa-aikatyön osuus suomalaisilla 13%, EU-kansalaisilla 12% ja kolmansien maiden kansalaisilla 22% työllisistä
 - Määräaikaistyön osalta suomalaisilla osuus 14%, EU-kansalaisilla 17% ja kolmansien maiden kansalaisilla 26% työllisistä
- Osalla maahanmuuttajista on pysyviä vaikeuksia vakiinnuttaa paikkaansa työmarkkinoilla.
 - Työpätkät ja työttömyys voivat vuorotella erityisesti työmarkkinauran alkuvaiheessa.
 - Ansiotaso pysyy kantaväestöä heikompana.
- Alityöllisyys (henkilö haluaisi tehdä enemmän työtunteja kuin on tarjolla) ja piilotyöttömyys (henkilö ei hae työtä koska ei usko työllistyvänsä) ovat maahanmuuttajilla yleisempiä kuin kantaväestöllä.
- Pitkäaikaistyöttömyys on ulkomaalaisilla vähäisempää: Ulkomaalaisista työttömistä työnhakijoista pitkäaikaistyöttömiä on 27% (vrt. suomalaisista 35 %).

Lähde: UTH 2014.

Maahanmuuton syyllä on yhteys työllisyyteen

- Työn tai opiskelun perusteella Suomeen muuttaneiden työllisyys on hyvä. Työn perusteella muuttaneiden työllisyysaste suomalaistaustaisia parempi.
- Pakolaistaustaisilla työllisyysaste muita ryhmiä alhaisempi. Työllisyysaste nousee maassaoloajan myötä, mutta säilyy kuitenkin muuta väestöä matalampana myös pitkällä aikavälillä. Pakolaisilla on keskimäärin kantaväestöä alempi koulutustaso ja osalla traumakokemuksia, mitkä vaikuttavat työllistymiseen.

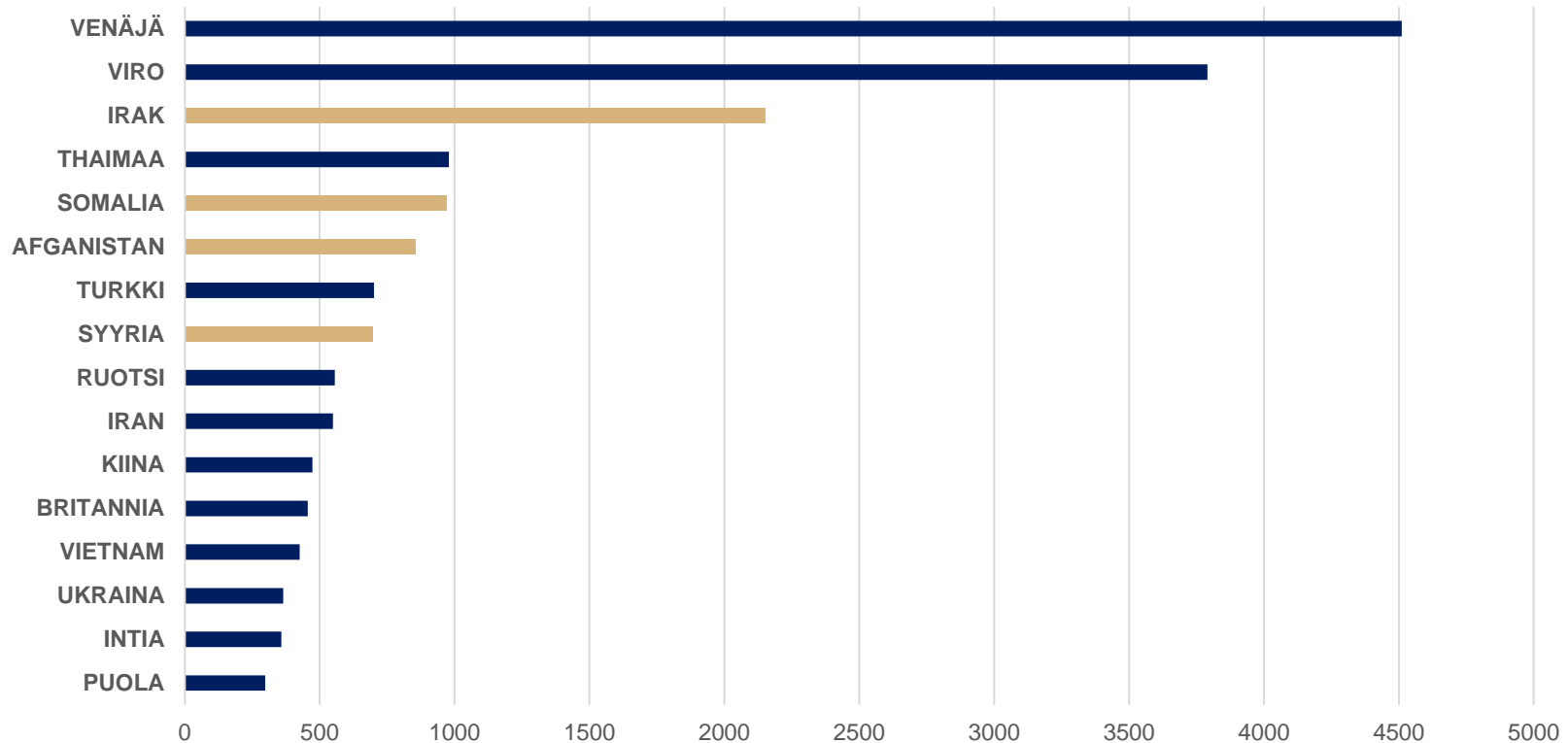
*** Tieto alle viisi vuotta maassa asuneiden pakolaistaustaisten työllisyysasteesta on pienen havaintomäärän vuoksi epäluotettava.**

Lähde: UTH 2014.

Konfliktimaista* saapuvien työttömyys ei kuitenkaan lukumääräisenä kovin suurta

Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden suurimmat kansalaisuusryhmät 2018 ka.

* Konfliktimaiksi luokitellaan **Irak, Somalia, Afganistan ja Syyria**, joista pääasialliset maahanmuuttosyyt ovat joko kansainvälinen suojele tai perheen yhdistäminen.

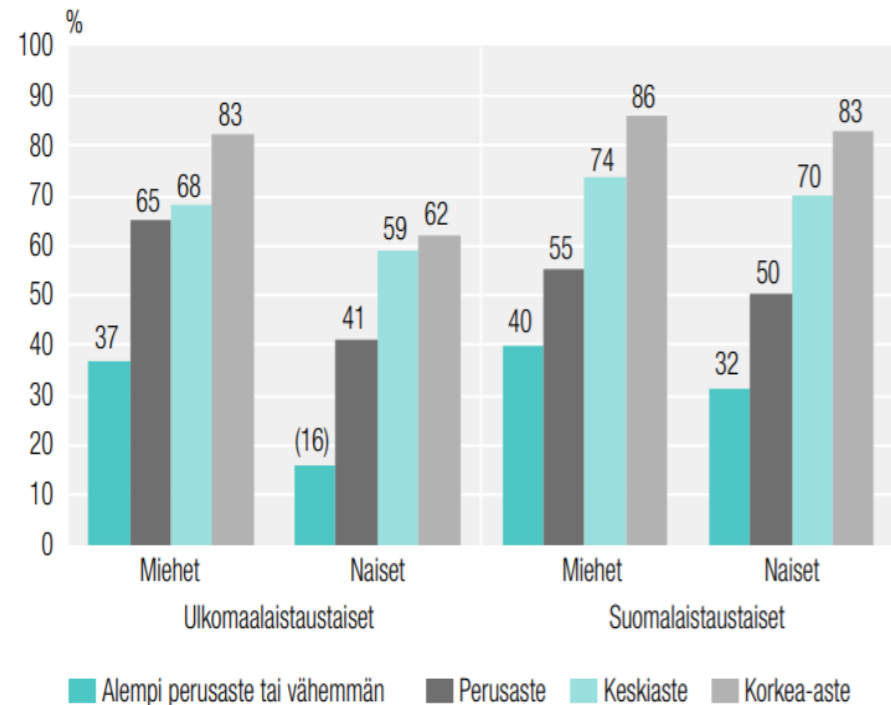
Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, Työvälytilasto.

Koulutus ja työkokemus parantavat työllisyyttä, mutta moni maahanmuuttaja on koulutusta vastaamattomassa työssä

- Koulutustaustalla ja erityisesti Suomessa hankitulla koulutuksella ja työkokemuksella on merkittävä vaikutus työllistymiseen.
- Moni maahanmuuttaja ei kuitenkaan työllisty koulutustaan vastaavaan työhön.
- Naisilla koulutus ei riittävästi tasaa eroja työllisyydessä.
- Ulkomaalaistaustaisissa on kantaväestöä enemmän enintään perusasteen suorittaneita.
- Korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden osuus lähes samaa tasoa sekä ulkomaalais- että suomalaistaustaisessa väestössä.
- Korkeakoulutus parantaa molempien työllistyvyyttä, mutta ei kuitenkaan samassa määrin.

Työllisyysaste koulutusasteen, sukupuolen ja syntyperän mukaan, 20–64-vuotias väestö vuonna 2014, %

() = Suluissa oleva tieto pienen havaintomäärän vuoksi epäluotettava.

Lähde: UTH 2014, Aho & Mäkiäho 2017.

Maahanmuuttajamiesten työllisyys lähes yhtä hyvä kuin kantaväestön, naisilla selvästi matalampi etenkin aluksi

- Taustalla vaikuttaa ulkomaalaistaustaisten naisten varhainen perheellistyminen, mikä näkyy keskimäärin vähäisempänä koulutuksena ja työkokemuksena sekä puutteellisena kielitaitona.
 - Tosiolliset mahdollisuudet päästä työelämään haastavat heikosti koulutettujen pienten lasten äideillä.
 - Maahanmuuttajanaisten matalampi työllisyys koskee kuitenkin myös korkeasti koulutettuja naisia.
- Maahanmuuttajanaiset hoitavat lapsia ja omaisia kotona kantaväestöä enemmän ja pidempään.
 - Kotihoidontukijärjestelmä yhdistettynä epätyypillisiin ja matalapalkkaisiin työsuhteisiin kannustaa monia maahanmuuttajanaisia jäämään työmarkkinoiden ulkopuolelle.
- Maahanmuuttajanaistenkin työllisyys kohenee selvästi maassa vietetyn ajan myötä ja lasten saamisen jälkeen.
 - Vuonna 2014 alle viisi vuotta maassa asuneiden ulkomaalaistaustaisten naisten työllisyysaste 40 % ja
 - yli kymmenen vuotta asuneiden 67 %.

Lähde: UTH 2014, OECD 2018.

Maahanmuuttajien yrittäjyys kasvussa

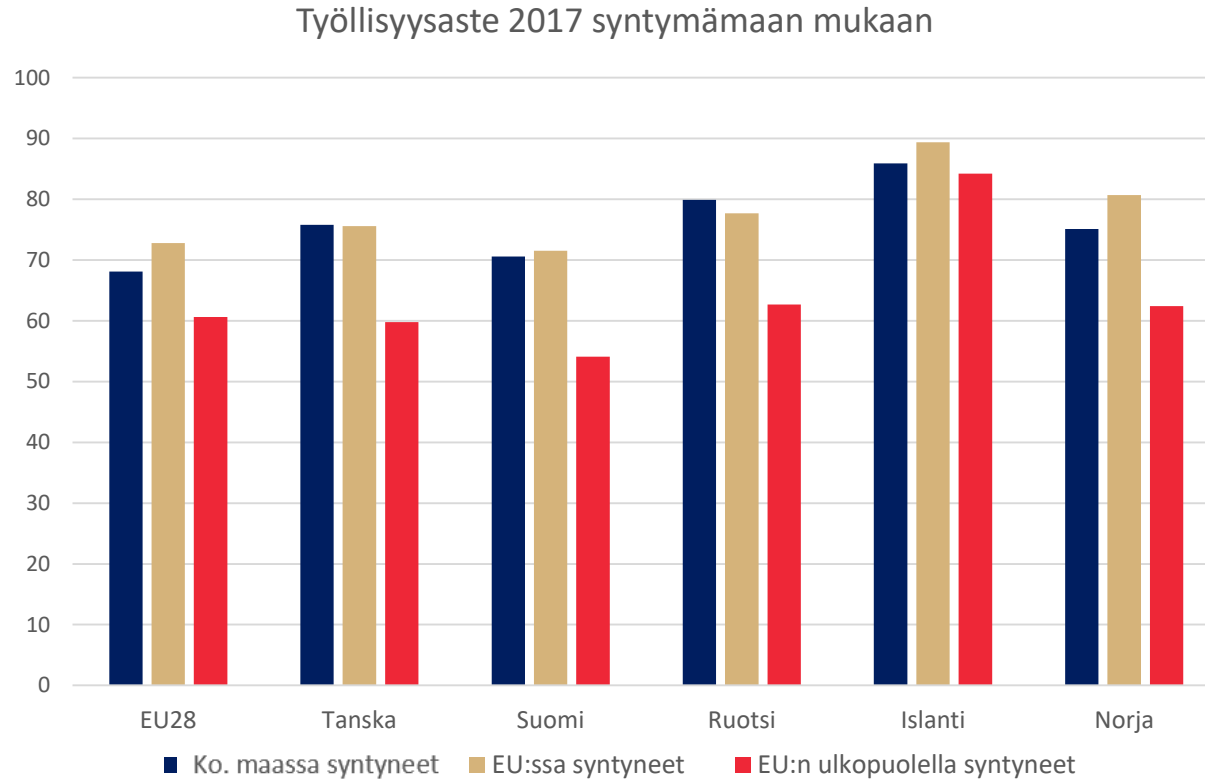

- Suomessa toimi vuonna 2016 lähes 10 000 ulkomaalaistaustaista yrittäjävetoista yritystä. Yritykset työllistivät n. 29 000 henkilöä ja tuottivat liikevaihtoa 3,5 miljardia euroa.
 - Vuosien 2013 ja 2016 välillä ulkomaalaistaustaisten yritysten määrä lisääntyi lähes yhdeksän prosenttia. Samaan aikaan kaikkien yritysten toimipaikkojen määrä hieman väheni.
- Yrittäjien suhteellisessa määrässä ei ole suuria eroja kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä.
 - Helsingissä ulkomaalaistaustaisia yrittäjiä on kuitenkin suhteellisesti enemmän kuin suomalaistaustaisia. Pääkaupunkiseudulla yli kolmannes perustetuista yrityksistä on maahanmuuttajataustaisia.
 - Alkutuotanto pois lukien maahanmuuttajien osuus yrittäjistä on kantaväestöä suurempi myös muualla maassa.
- Vuonna 2014 maahanmuuttajayrittäjistä 19 % toimi ravintola-alalla, 9 % muut palvelut toimialalla, 7 % rakennusalaalla ja 5 % siivousalaalla.
- Yrittäjyyden alkuvaiheen haasteet ovat maahanmuuttajayrittäjillä pitkälti samoja kuin kantasuomalaisilla yrittäjillä.

Lähteet: Tilastokeskus, Fornaro 2018, Saukkonen & Peltonen 2018, Uusyrityskeskus.

Miten vertaudumme muihin?

- EU:n ulkopuolella syntyneiden työllisyys on Suomessa matalampi kuin muissa Pohjoismaissa ja alle EU-keskiarvon.

Lähde: Eurostat.

Mitä tällä hallituskaudella on tehty?

- Kotoutumislain uudistuksessa lisätty työelämälähtöisyyttä ja maahanmuuton huomioon ottamista osana aluekehitystä ja elinvoimaa. Yhä vahvasti mukana myös osallisuuden edistäminen yhteiskunnan kaikilla eri aloilla.
- Kotoutumiskoulutus on uudistettu selvästi työelämälähtöisemmäksi ja eri asiakassegmentit huomioon ottavammaksi.
- Maahanmuuttajien pääsyä ammatilliseen koulutukseen on nopeutettu poistamalla yleinen kielitaitovaatimus ja lisäämällä kieliopintoja koulutuksen aikana.
- Perustaidoissa tukea tarvitseville uusia mahdollisuuksia suorittaa aikuisten perusopetus.
- Uusi vastuukorkeakoulumalli korkeakoulutettujen maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseksi ja pätevytyksen nopeuttamiseksi. Tutkintojen tunnustamistyöhön on lisätty voimavaroja Opetushallitukselle.
- Uusi koulutusmalli työvoiman ulkopuolella oleville, erityisesti kotona lapsiaan hoitaville. Koulutuksella vahvistetaan siirtymiä työmarkkinoille, yhteiskunnallista osallisuutta ja kielitaitoa.
- Maahanmuuttajien osaamiskeskustoiminta, jossa TE-hallinto, kunnat ja oppilaitokset ohjaavat asiakkaita joustavasti oikeaan koulutukseen ja työmarkkinoille.
- Maahanmuuttajien nopean työllistymisen SIB -hanke etenkin työvoimakapeikkoaloille.
- Välityömarkkinoiden tehokkaampi hyödyntäminen: TE-toimisto lisää ohjausta työelämää lähellä oleviin palveluihin, kuten palkkatukeen ja työkokeiluihin, samoin työtarjousten määrää.

Miten eteenpäin?

- **Maahanmuuton kasvaessa tulee panostaa työllistymiseen**
 - maahanmuuttajien työmarkkinapotentiaalin hyödyntämiseksi
 - kotoutumisen edistämiseksi ja segregaation ehkäisemiseksi
 - eriarvoistumiskehityksen ja ylisukupolvisten ongelmien estämiseksi perheisiin kohdistuvien vaikutusten minimoimiseksi.

1) Vahvistetaan *palveluiden ja maahanmuuttajien koulutuspolkujen työelämälähtöisyyttä*:

- Palveluiden yhteensovittamisesta kohti palveluintegraatiota:
 - Vahvistetaan kotoutumis-, työllisyys- ja sote-palveluiden sekä kansallisen koulutusjärjestelmän toimimista yhteen työllistymisen tukena.
 - Jatketaan osaamisen tunnistamisen ja koulutus- ja työllistymispolkujen nopeuttamista
 - Laajennetaan monialainen osaamiskeskustoiminta muihin kasvukeskuksiin.
- Lisätään maahanmuuttajien osallistumista lähellä työelämää oleviin palveluihin, jotka ovat tehokkaimpia (palkkatuki, työkokeilut, ammatillinen työvoimakoulutus)
- Luodaan toimialakohtaisia työllistymismalleja vastaamaan työvoimatarpeeseen
- Kohdennetaan erityisiä toimia pakolaistaustaisten ja maahanmuuttajanaisten työllisyyden edistämiseksi
- Vahvistetaan alkuvaiheen kotouttamisen työelämälähtöisyyttä myös työvoiman ulkopuolella olevien kohdalla.
- Varmistetaan palveluiden riittävä yksilöllisyys ja tehokas ohjaus.
- Taataan perhelähtöisen kotoutumisen edellytykset naisten työllisyyden vahvistamiseksi.

Miten eteenpäin?

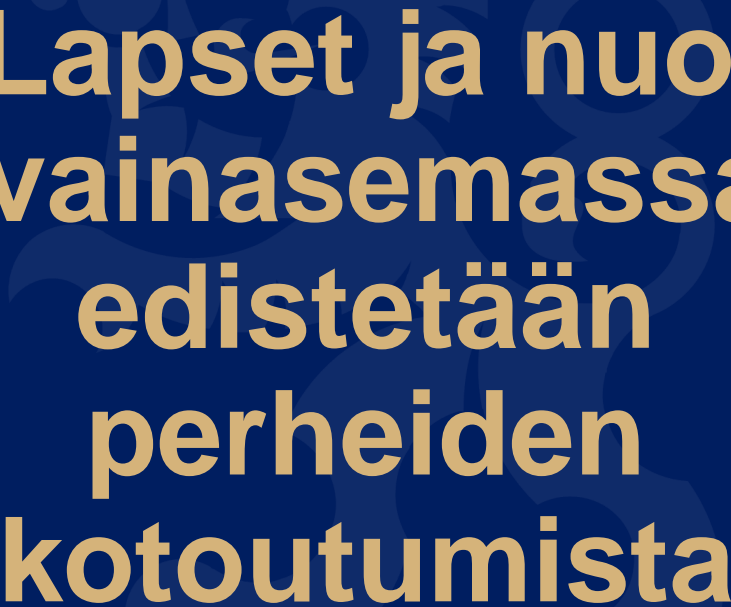
2) Huomioidaan *rakenteiden* vaikutukset maahanmuuttajien työllisyyteen:

- Maahanmuuttajien työllisyyttä ei edistetä vain (kotoutumis)palveluilla, vaan rakenteet ja työelämän vastaanottavuus vaikuttavat vahvasti kokonaisuuteen.
 - Rakenteita tulee tarkastella myös maahanmuuttajaväestön näkökulmasta, jotta työmarkkinoilta syrjäyttävät mekanismit voidaan tunnistaa ja ratkaista.
 - Kansainvälisesti vertaillen maahanmuuttajien ja kantaväestön työllisyysero on Suomessa suuri, vaikka palvelut kv. vertailtuna hyvin toimivia – rakenteellisilla eroilla iso vaikutus?
 - Matalapalkkatöiden määrä? Monet maahanmuuttajat aloittavat matalasti palkatuissa töissä.
- Kaikkien vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien haasteet monilta osin yhteneväisiä: järjestelmää kehitettävä kokonaisuutena ottaen huomioon vaikeassa asemassa olevat eri ryhmät.

=> Arvioidaan sosiaali- ja työttömyysturvan, perhevapaajärjestelmän, työmarkkinoiden toiminnan sekä palveluiden ja koulutusmallien yhteisvaikutus maahanmuuttajien työllistymiselle.

3) *Työnantajat* vahvemmin mukaan työllistymisen edistämiseen:

- Maahanmuuttajat ovat liian usein koulutusta vastaamattomassa työssä: panostetaan työelämän vastaanottavuuteen ja rekrytointiosaamiseen. yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen ja työnantajien kanssa sekä osana työelämän kehittämistä
- Lisätään osaamisen tunnistamista ja kehittämistä työpaikoilla, esim. Ruotsin etableringsjobb ja validointimallit.
- Otetaan huomioon yhteiskunnallisten yritysten ja työnantajapoolien muodostaminen tehokkaammin maahanmuuttajien työllistymisessä.

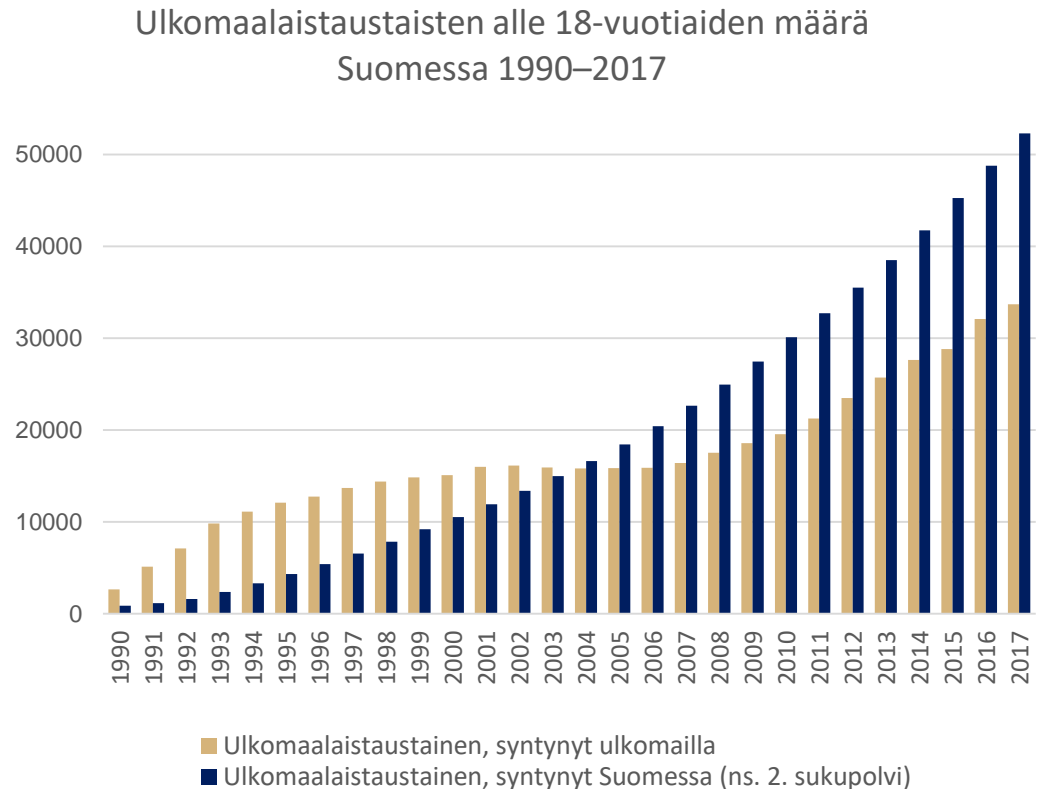

4. Lapset ja nuoret avainasemassa- edistetään perheiden kotoutumista

Kasvava määrä lapsia asuu monikulttuurisissa perheissä

- Vuonna 2017 Suomessa asui 127 000 lasta perheissä, joissa vähintään toinen vanhempi oli ulkomaalaistaustainen.
- Vuonna 2010 ulkomaalaistaustaisia lapsia oli Suomessa noin 52 000, vuonna 2017 yli 90 000.
- Alle 18-vuotiaissa ns. toinen sukupolvi on määrällisesti ensimmäistä maahanmuuttaja-sukupolvea suurempi.
- Toisen sukupolven ulkomaalaistaustaisten lasten lukumäärä ylitti ensimmäisen sukupolven lukumäärän vuonna 2004.

Lähde: Kototietokanta / Tilastokeskus.

Perheiden sosioekonominen tilanne ja hyvinvointi vaikuttaa lasten ja nuorten mahdollisuuksiin

- Vanhempien sosioekonominen tausta vaikuttaa maahanmuuttajien lasten koulumenestykseen, kuten suomalaistaustaisillakin lapsilla.
- Tulotaso ulkomaalaistaustaisissa perheissä on kantaväestöä alhaisempi:
 - Vuonna 2014 ulkomaalaistaustaisten veronalaiset tulot olivat keskimäärin 21 479 euroa (vrt. 29 550 euroa suomalaistaustaisilla).
 - Pienituloisuus koskettaa erityisesti pakolaistaustaisia lapsiperheitä.
- Vanhempien kotoutumista ja työllistymistä edistämällä tuetaan myös lasten kotoutumista
 - Kotoutumissuunnitelmilla on osoitettu olevan ylisukupolvinen vaikutus. Tämä näyttäytyy parempana opintomenestyksenä niillä maahanmuuttajien lapsilla, joiden vanhemmille oli tehty kotoutumissuunnitelma (Sarvimäki 2015).

Lähde: Ansala ym. 2014, Ansala ym. 2017.

Ulkomaalaistaustaisilla terveyttä edistävät elintavat yleisiä, mutta terveydessä ja hyvinvoinnissa eroja

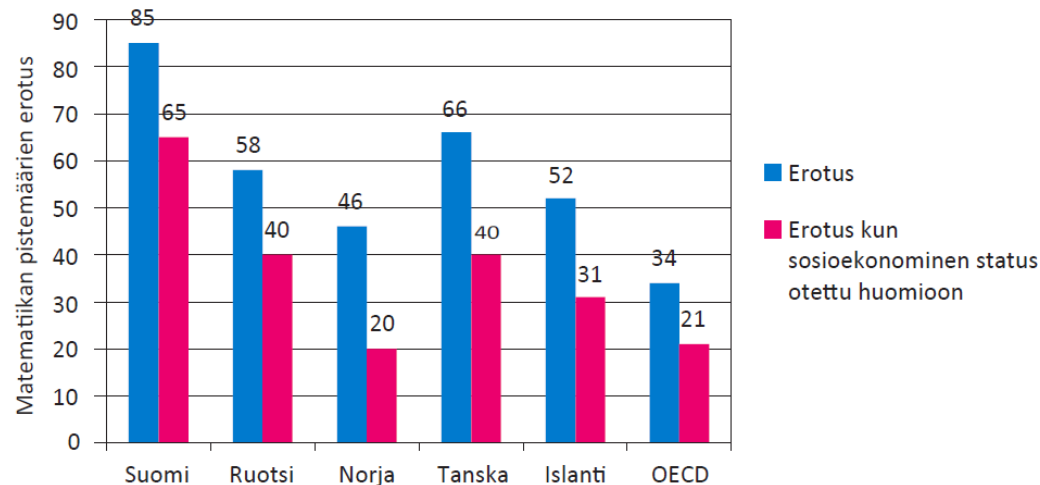
- Maahanmuuttajia ei voi käsitellä yhtenäisenä ryhmänä: taustamaa, sukupuoli ja sosiekonominen asema vaikuttavat terveyteen ja hyvinvointiin (UTH 2015).
 - Yleisiä vahvuuksia: luottamus ihmisiin, tyytyväisyys omaan elämänlaatuun ja ihmissuhteisiin sekä terveyteen
 - Yleisiä huolenaiheita: psyykkiset oireet, syrjintäkokemukset, toimintakykyvaikeudet
 - Useimmissa ulkomaalaistaustaisten ryhmässä elintavat ovat yleisemmin terveyttä edistäviä kuin Suomen koko väestössä
 - Alkoholia käyttämättömiä (31 %) tai runsaasti käyttäviä (10%) oli ulkomaalaistaustaisissa enemmän ja vastaavasti vähemmän kuin Suomen koko väestössä (12 % ja 31 %).
 - Toisaalta tupakointi melko yleistä lähes kaikkien ulkomaalaistaustaistenmiesten osalta
-
- Monien terveysongelmien ja koetun terveyden ja hyvinvoinnin osalta miesten ja naisten ja eri taustamaaryhmien väliset erot ovat suuria (UTH 2015)
 - Lähi-itä- ja Pohjois-Afrikka-taustaisessa väestössä, sekä miehillä että naisilla, oli enemmän lääkärin toteamia mielenterveysongelmia, p kuin Suomen koko väestössä tai muissa ulkomaalaistaustaisissa ryhmässä
 - Pitkäaikaiset sairaudet tai terveysongelmat olivat harvinaisimpia muu Afrikka-taustaisilla ja yleisimpiä Lähi-itä- ja Pohjois-Afrikka-taustaisilla
 - Kaikissa ryhmässä ulkomaalaistaustaiset kokivat kuitenkin harvemmin terveytensä keskitasoisiksi tai sitä huonommaksi (20 %) kuin Suomen koko väestö (31 %).

Suomessa maahanmuuttajien ja kantaväestön osaamiserot PISA-mittauksessa yksi OECD:n suurimmista

- Sekä 1. että 2. sukupolven maahanmuuttajien osaamistaso on perusopetuksessa kantaväestöä heikompi.
- Myös koulutuksen päättäminen peruskouluun on yleisempää ja kokemus omasta terveydentilasta heikompi kuin kantaväestön nuorilla.
- Yhdenvertaisuusongelmat kohdentuvat erityisesti perusopetuksen loppuvaiheessa saapuneille.
- Etenkin vähemmän kehittyneistä maista muuttaneet ja alemmasta sosioekonomisesta taustasta tulevat maahanmuuttajataustaiset lapset ovat heikommassa asemassa.

Maahanmuuttajataustaisten ja muiden nuorten matematiikan pistekeskisarvojen keskimääräinen erotus Pohjoismaissa ja OECD-maissa

Lähde: Harju-Luukkainen ym. 2014.

Sosioekonominen asema selittää monet paljolti erot nuorten hyvinvoinnissa, myös kiusaaminen yleistä

- Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla on useammin ongelmia esimerkiksi koulutuksessa ja terveydessä:
 - Ulkomaalaistaustaiset nuoret kokevat terveytensä heikommaksi kuin suomalaistaustaiset nuoret.
 - Ulkomaalaistaustaisten nuorten opinnot keskeytyvät useammin kuin suomalaistaustaisten. He jäävät myös koulutusasteelta toiselle siirtyessään useammin ilman opiskelupaikkaa.
 - Kiusaamiskokemukset ovat yleisempiä ulkomaalaistaustaisilla nuorilla.
 - Vaikka ulkomaalaistaustaisten nuorten terveys on samaa tasoa tai huonompi kuin suomalaistaustaisten, käyttävät maahanmuuttajien lapset kuitenkin terveydenhuollon palveluja ja esimerkiksi psyykenlääkkeitä vähemmän kuin suomalaistaustaiset.
- Perheen sosioekonominen asema ja perherakenne selittävät valtaosan erosta kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä muun muassa kouluttautumisessa.

Lähde: UTH 2014, Kouluterveyskysely 2017, Ansala ym. 2017.

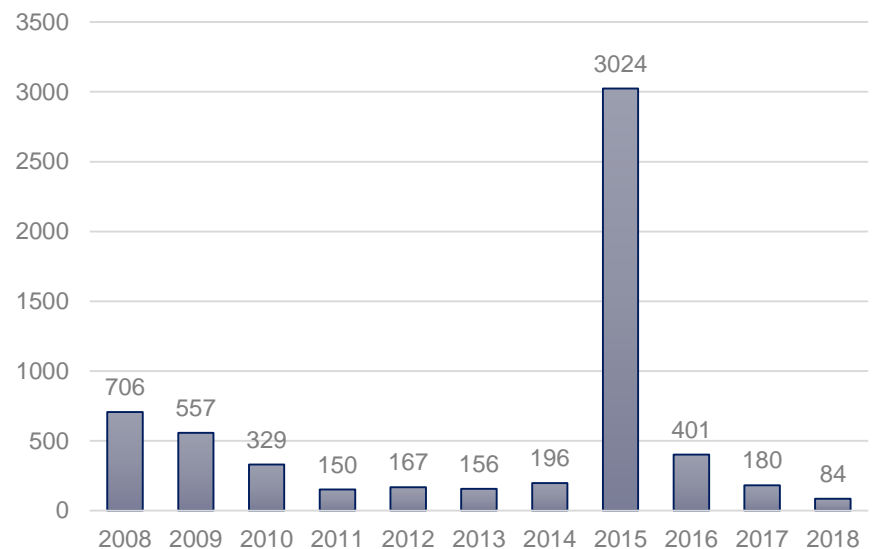
Turvapaikanhakijoina ilman huoltajaa Suomeen saapuneet lapset

Haavoittuva ja toimintakykyinen ryhmä, jonka oikeuksien toteutuminen on julkisen vallan vastuulla.

Vuoden 2015 kasvanut määrä nosti esiin ongelmia. Jatkossa on:

- 1) kehitettävä yksintulleiden kohtelua ensisijaisesti lapsina.
- 2) turvattava mahdollisimman yhtenäinen vastaanotto ja kotoutumispolku.
- 3) turvattava oikeuksien toteutuminen, ml. hyvin koulutetut edustajat, joiden toimintaa valvotaan
- 4) edistettävä yksintulleiden alaikäisten oikeutta perheeseen, perhehoidon kehittämistä ja tukiperhetoimintaa.

Kuva: Mosi Herati.

Miten eteenpäin?

- Edistetään perhelähtöistä kotoutumista ja taataan Suomessa asuville perheille, lapsille ja nuorille yhdenvertaiset mahdollisuudet.

Lapset ja nuoret

Varhaiskasvatus ja koulutus

- Saatetaan lasten ja nuorten oppimistulokset kantaväestön tasolle mm. lisäämällä osallistumista varhaiskasvatukseen. Systematisoidaan kielenkehityksen seuranta
- Kohdennetaan tukea etenkin opintojen nivelvaiheissa, erityisesti perusopetuksen loppuvaiheessa saapuneille, pakolaistaustaisista maista muuttaneille ja heikomman sosioekonomisen taustan omaavien perheiden lapsille.
- Huomioidaan maahanmuuttajat nuorten ohjaamo-toiminnassa ja lapsi- ja perhepalveluissa sekä hyvinvointia ja kiusaamattomuutta kouluissa edistävissä toimissa.
- Lisätään positiivista erityiskohtelua kouluissa: toimet on osoitettu vaikuttaviksi Helsingissä.

Osallisuus ja yhdenvertaisuus

- Vahvistetaan nuorten näkemistä voimavarana: monikielisyyden hyödyntäminen globaalissa ympäristössä. Keskeistä on se, miten maahanmuuttajalapsi- ja nuoret näkevät omat mahdollisuutensa Suomessa, myös esikuvien ja oman äänen esille saamisen merkitys.
- Vahvistetaan maahanmuuttajalasten ja nuorten osallisuutta harrastus- ja muussa vapaa-ajan toiminnassa ja lisätään kantaväestön ja maahanmuuttajien vuorovaikutusta

Miten eteenpäin?

Perhe ja vanhemmuus

- Varmistetaan maahanmuuttajalasten,- nuorten ja -perheiden tarpeiden huomioiminen palvelujatkumossa neuvolasta varhaiskasvatuksen kautta peruskouluun ja toisen asteen opetukseen
 - Vahvistetaan neuvolan roolia maahanmuuttajien kotoutumisessa ja erityistarpeiden tunnistamisessa
 - Lisätään lastenhoidon mahdollisuuksia työn- ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi sekä maahanmuuttajanaisten osallistumisen lisäämiseksi koulutukseen ja työhön.
- Huomioidaan maahanmuuttajaperheet osana lapsi ja perhepalveluiden (LAPE) kehittämistä ja lapsiperheköyhyyden vähentämistä.
- Kehitetään systemaattisesti ammattilaisten osaamista hyvinvoinnin, terveyden, varhaiskasvatuksen ja opetuksen aloilla maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi.
 - Erityisesti kiinnitetään huomioita maahanmuuttajien tarpeiden tunnistamiseen mielenterveyspalveluissa
- Lisätään vanhempien tietoa yhteiskunnan toimiinnasta. Tarjotaan vanhemmuutta ja parisuhdetta tukevia palveluita
- Edistetään toimivaa arkea, jossa lisätään mahdollisuuksia vapaa-ajan ja harrastustoimintaan kotoutumisen ja yhteisöllisyyden luomisessa.
- Sote ja kasvupalvelujen siirtyessä maakuntien järjestämisvastuulle hyödynnetään synergiaetua ja huolehditaan siitä, että kotoutumista tukevia palveluja järjestetään kokonaisvaltaisesti ja yhteistyössä kasvu- ja sotepalvelujen kesken samoin kuin kunnan kanssa.
 - Erityisesti kiinnitetään huomioita kotivanhempien siirtymiin sote- ja kunnan palveluista kasvupalveluihin

5. Hyvät väestösuhteet ja osallisuus luovat vakautta ja hyvinvointia

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Osallisuus on kotoutumisen ja yhdenvertaisuuden perusta

- Hyvät väestösuhteet ja maahanmuuttajien yhdenvertainen osallisuus yhteiskunnan eri aloilla lisäävät yhteisöllistä ja yhteiskunnallista yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja ovat siten kotoutumisen perusta.
- Kotoutumislain mukaan kuntien kotouttamisohjelmien tulee sisältää hyvien etnisten suhteiden ja väestöryhmien välisen vuoropuhelun edistämissuunnitelma, johon liittyy maahanmuuttajien osallisuuden vahvistaminen.
- Hyvien väestösuhteiden politiikalla
 - lisätään eri väestöryhmien keskinäistä vuorovaikutusta, luottamusta ja positiivisia asenteita, osallisuuden kokemuksia sekä turvallisuuden tunnetta
 - vähennetään syrjintää, vihapuhetta ja -rikoksia sekä segregatiota.
- Esteitä yhteiskunnalliselle osallistumiselle ovat mm. puutteet yhteiskuntatuntemuksessa, kanssakäymisen puute valtaväestön kanssa, ennakkoluulot ja syrjintä.
 - Esimerkiksi maahanmuuttajien äänestysaktiivisuus on pääsääntöisesti ollut matala, ja aliedustus vaaleilla valituissa elimissä on selkeä. Osa maahanmuuttajista on kuitenkin hyvinkin aktiivisia äänestäjinä, esim. somalit.
 - Maahanmuuttajanuoret ja maahanmuuttajanaiset äänestävät kaikkein vähiten.

Lähde: Oikeusministeriö, Sipilén & Wass 2018.

Moni kokee syrjintää, mikä heikentää luottamusta yhteiskuntaan

- Syrjintää esiintyy merkittävästi: Suomessa Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulleista maahanmuuttajista ja heidän lapsistaan 60 % kokee tulleen syrjityksi etnisen tai maahanmuuttajataustansa vuoksi (EU vastausten keskiarvo 38 %). (EU-Midis 2017).
- Syrjintä heikentää luottamusta:
 - Luottamus yhteiskunnallisia toimijoita kohtaan oli Suomessa maahanmuuttajien keskuudessa EU-Midis-tutkimuksen keskiarvoa korkeampi.
 - Luottamus on kuitenkin vähäisempää syrjintää kokeneiden kohdalla.
- Syrjintä vähentää samaistumista suomalaisuuteen:
 - Enemmistön kielteinen suhtautuminen vähemmistön oman kulttuurin säilyttämiseen vähentää samastumista suomalaiseen enemmistöön (Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Liebkind, 2011).
 - Moninaiset identiteetit kuitenkin vahvistavat kotoutumista ja kuulumista erilaisiin yhteisöihin.

Lähde: EU-Midis 2017, Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Liebkind 2011, Nguyen, Huynh & Benet 2009.

Väestösuhteiden edistäminen vähentää jännitteitä ja lisää osallisuutta monimuotoisessa yhteiskunnassa

Hyvien väestösuhteiden tunnusmerkkejä ovat ihmisten kokemus yhteenkuuluvuudesta ja turvallisuudesta, syrjimätön kohtelu sekä kokemukset osallisuudesta ja vaikuttamisesta.

Järjestöt

Uskonnolliset yhteisöt

Poliisi

Päätäjät

Yritykset

Vastaanotto-keskus

Media

HYVÄT VÄESTÖSUHTEET

Lähde: Oikeusministeriö.

Väestömäärän suhteutettuna maahanmuuttajat kantaväestöä useammin rikoksesta epäiltyinä ja rikoksen uhrina

- **Väestömäärän suhteutettuna maahanmuuttajat kantaväestöä useammin rikoksesta epäiltyinä**
 - Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista oli vuonna 2017 rikoksista epäiltyinä 45 henkilöä 1 000 ulkomaalaistaustaista kohti (suomalaistaustaisilla 24/1000 as.). Suomessa asuvien ulkomaalaisten osuus kaikista rikosepäilyistä oli 6% ja suomalaisten 94% (pl. liikenne rikokset).
 - Sosiodemografisten tekijöiden huomioiminen pienentää eroa kantaväestön ja ulkomaalaisten välillä, mutta ei poista sitä.
 - Lähi-idästä ja Afrikasta muuttaneet ovat väestömääräänsä suhteutettuna useammin sekä rikosten tekijöinä että uhreina. Suhteutettu ylijäämä koskee etenkin seksuaalirikoksia. Kuitenkin pieni osa, 0,5 %, näiden maiden Suomessa asuvista kansalaisista oli epäiltyinä seksuaalirikoksista v. 2017.
 - Tilastojen osalta huomioitava, että lukumäärät vaihtelevat sen mukaan, mitä seurataan: epäilyjä vai tuomittuja, rikoksiin syyllistyneiden henkilöiden vai rikosten määrää, ulkomaalaisia vai Suomessa asuvia ulkomaalaisia jne.
- **Myös riski joutua rikoksen uhriksi on maahanmuuttajilla kantaväestöä korkeampi**
 - Suomessa asuvien ulkomaalaisten riski joutua esim. pahoinpitelyrikoksen uhriksi oli vuosina 2010–2011 kaksi ja puoli -kertainen kantaväestön riskiin nähden.
- **Viharikollisuuden määrä on tasoittunut vuoden 2015 kasvupiikin jälkeen, mutta on edelleen pidemmän aikavälin tason yläpuolella.**
 - Uskontoon tai vakaumukseen kohdistuvien viharikosten määrä kuitenkin kasvoi 58 % verrattuna edelliseen vuoteen.
- **Maahanmuuttajien rikollisuuden taustatekijöitä ei ole tutkittu Suomessa. Yleisessä kriminologisessa teoriassa rikollisuudelle altistavia tekijöitä voivat olla**
 - Sosiaalisen ympäristön tekijät: esim. sosiaalinen huono-osaisuus, sosiaalisen kontrollin puute, (irrallisuus sosiaalista instituutioista, kuten koulutus, työelämä, perhe) sekä kaupunkimainen asuinkuntatyyppi
 - Henkilön taustaan ja kokemuksiin liittyvät tekijät : irrallisuus, väkivalta, traumat
 - Yksilölliset tekijät: alhainen itsekontrolli, aggressiivisuus, impulsiivisuus ja päihdehakuisuus

Lähteet: Tilastokeskus, PoliisiAMK 2018, Niemi 2018.

Miten eteenpäin?

- Luodaan poikkihallinnollinen hyvien väestösuhteiden edistämisen politiikkaohjelma, jolla:
 - Luodaan rakenteet hyvien väestösuhteiden edistämisen systematisoimiseksi.
 - Kotoutumislain uudistuksessa maakunnille koordinoiva rooli yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa.
 - Vahvistetaan oppilaitosten roolia hyvien väestösuhteiden edistämisessä.
 - Vahvistetaan järjestöjen, maahanmuuttaja- ja uskonnollisten yhteisöjen ja kansalaisyhteiskunnan roolia kotoutumisen politiikkasuunnittelussa ja täytäntöönpanossa.
 - Vahvistetaan maahanmuuttajien tietoa suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta, periaatteista ja arvoperustasta mm. vastaanottokeskuksissa ja kotoutumiskoulutuksessa samoin kuin omistajuutta ja vastuuta kotoutumisessa.
 - Lisätään yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta ja luottamusta monimuotoisessa yhteiskunnassa sekä eri väestöryhmien vuorovaikutusta ja osallisuutta. Jaetaan hyviä käytäntöjä eri väestöryhmien välisten suhteiden edistämiseksi. Ennaltaehkäistään jännitteitä paikallistasolla.
 - Lisätään tietoa vähemmistökulttuureista ja uskonnoista sekä yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatteista. Edistetään keskustelua suomalaisuudesta ja moninaisista identiteeteistä ja ehkäistään polarisaatiota
 - Lisäksi hallitus valmistelee parhaillaan keinoja maahanmuuttajien rikollisuuden ehkäisemiseksi

6. Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset

Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset ovat moniulotteisia

- STM selvitys 2017: Maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista ei ole mahdollista esittää yhtä lukua, jota voitaisiin pitää maahanmuuton taloudellisena vaikutuksena Suomelle.
 - Kokonaistaloudellisten ja välillisten vaikutusten mittaaminen samoin kuin elinkaaren ajalta tapahtuvan julkisen vaikutuksen analysointi haasteellista.
 - Yleisesti on tarkasteltu välittömiä vaikutuksia (verot, tulonsiirrot ja palveluiden kustannukset) poikkileikkaustietona, mikä on suppea tarkastelukanta ja tuottaa tietoa rajallisesti.
 - Poikkileikkaustieto ei ota huomioon elinkaarikustannuksia, joissa alkupään kustannuksista on useimmiten vastannut jokin toinen maa, eikä maahanmuuton välillisiä kasvua tuottavia ja kokonaistaloudellisia vaikutuksia.
 - Eri mittaustavat tuottavat hyvin erilaisia tuloksia.
- Tiedetään kuitenkin olemassa olevan tutkimustietoon perustuen, että maahanmuuton vaikutukset julkiseen talouteen ovat todennäköisesti hyvin pieniä, vaikkakaan eivät välttämättä mitättömiä.
 - Ei tarkoita, etteikö taloudellisiin vaikutuksiin olisi tarpeen kiinnittää huomiota.
 - Tarvitaan lisää tutkimustietoa, joka lisää tietopohjaa kehitystrendeistä sekä erityishuomiota vaativista ryhmistä, jotta toimenpiteitä voidaan kohdistaa oikein.
 - Kantaväestön osalta pääasialliset julkisen talouden kustannukset syntyvät lapsiin, nuoriin ja vanhuksiin kohdistuvista toimenpiteistä, maahanmuuttajien kohdalla pääasialliset kustannukset syntyvät työttömyyteen liittyvistä toimenpiteistä.
 - Kotouttamistoimenpiteet vaikuttavat onnistuessaan maahanmuuttajien taloudelliseen vaikutukseen erittäin kustannustehokkaasti → tästä laajasti tutkimusnäyttöä Suomesta ja ulkomailta.

Lähde: Päivinen 2017, Sarvimäki & Hämäläinen 2017, Tervola & Verho 2014.

Lähteet

Lähdeluettelo 1/2

[Aho & Mäkiäho. \(2017\). Maahanmuuttajat ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus.](#)

[Ansala, Hämäläinen & Sarvimäki. \(2014\). Integroitumista vai eriytymistä? Maahanmuuttajalapsen ja –nuoret Suomessa.](#)

[Ansala, Sarvimäki & Hämäläinen. \(2017\). Slipping through the Cracks of a Welfare State? Children of Immigrants in Finland.](#)

[Fornaro \(2018\). Immigrant Entrepreneurship in Finland.](#)

[Global Talent Competitiveness Index 2018](#)

[Harju-Luukkainen et al. \(2014\). Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen: Selvitys maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisesta ja siihen liittyvistä taustatekijöistä PISA 2012-tutkimuksessa.](#)

[Hong & McLaren. \(2015\). Are Immigrants a Shot in the Arm for the Local Economy?](#)

[Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko & Näsi, Mikko & Suonpää, Karoliina & Danielsson, Petri \(2017\) Kriminologia, rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Gaudeamus. Helsinki](#)

[Mitaritonna, Orefice & Peri. \(2017\). Immigrants and firms' outcomes: Evidence from France.](#)

[Mähönen, Jasinskaja-Lahti & Liebkind \(2011\) Cultural discordance and the polarization of identities.](#)

[Niemi, Hannu \(toim\) 2018. Rikollisuustilanne 2017. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.](#)

[Nieminen, Sutela & Hannula. \(2015\). Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014 \(UTH\)](#)

[Nguyen, Huynh & Benet \(2009\) Bicultural identities in a diverse world.](#)

[Pk-yritysbarometri 2/2018.](#)

[Päivinen, Jere. \(2017\) Mitä tiedämme maahanmuuton taloudellisista vaikutuksista? Selvitys maahanmuuton taloudellisten vaikutusten kokonaisuudesta.](#)

[OECD 2013](#)

[OECD 2018, tuleva. The labour market impact of temporary migration.](#)

[Oikeusministeriö. Hyvät väestösuhteet. <https://oikeusministerio.fi/hyvät-vaestosuhteet>.](#)

[Opetushallitus. Fakta Express 5A/2018.](#)

[Rauta, Jenita \(2018\) Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2017.](#)

[Saikkonen et al. \(2018\). Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregaatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla.](#)

[Sarvimäki & Hämäläinen. \(2016\). Integrating Immigrants: The Impact of Restructuring Active Labor Market Policies. Journal of Labor Economics.](#)

[Saukkonen \(2016\). Maahanmuuttajien kotoutuminen Helsingissä.](#)

[Saukkonen & Peltonen. \(2018\). Eroja ja yhtäläisyyksiä. Ulkomaalaistaustaiset pääkaupunkiseudulla.](#)

[Second European Union Minorities and Discrimination Survey \(EU-Midis II\). 2017.](#)

[Sipinen, Josefina, & Wass, Hanna \(2018\): Ulkomaalaistaustaiset äänestäjät ja ehdokkaat. Teoksessa Kestilä-Kekkonen ym.: *Kuntademokratiaindikaattorit 2017*. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 6/2018. Helsinki: Oikeusministeriö.](#)

Lähdeluettelo 2/2

[TEM 2015. Kotoutumissuunnitelmien vaikutukset maahanmuuttajien lasten koulutusvalintoihin.](#)

[Teknolohiateollisuus 2018. 9 ratkaisua Suomelle.](#)

[Tervola & Verho. \(2014\). Maahanmuuttajien sosiaaliturvan käyttö vuonna 2011.](#)

[Utta osaamista / OPH. 2016.](#)

[VATT Analyysi 1-2014. Maahanmuuttajien integroituminen Suomeen.](#)

[YK \(2017\). Trends in International Migrant Stock: the 2017 revision.](#)

[Zafar, Siirtolaisuusinstituutti 2018.](#)